

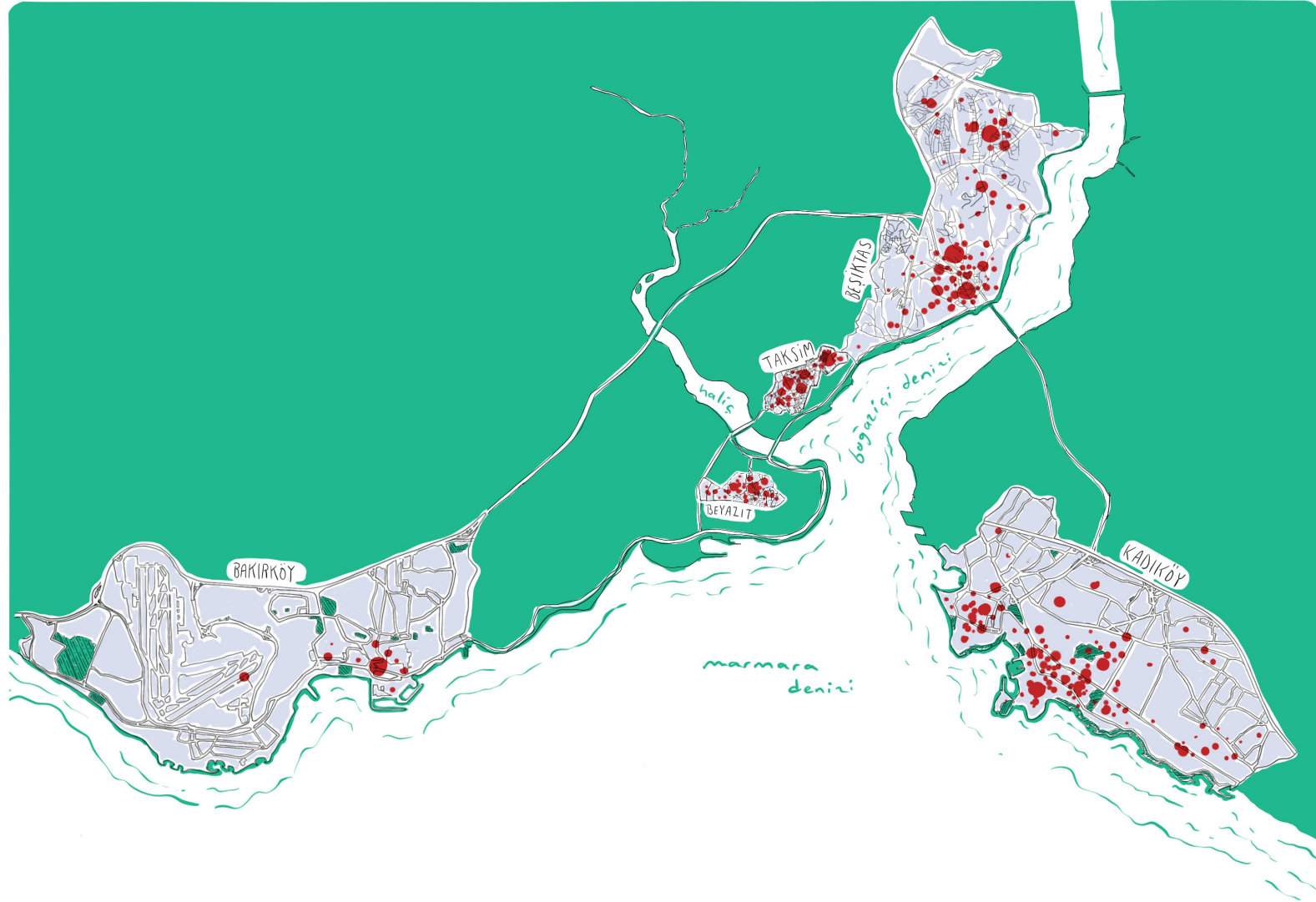
Kampüslerden

Meydanlara

Sokaklardan Kafelere

1985 - 2002 Öğrenci Hareketlerinin Bellek Mekanları

TÜRKİYE RAPORLARI – 2024

Hakan Koçak

Mayıs 2023

Research Institute on Turkey
University of the Commons
info@riturkey.org
www.RITurkey.org
www.unicommons.org

Yazar

Hakan Koçak

Editör

Eylem Delikanlı

Fotoğraf ve Video

Çağrı İşbilir

Proje Konsepti / Koordinatörü

Eylem Delikanlı

Sözlü Tarihçi

Eylem Delikanlı

Kayıt ve Montaj

Çağrı İşbilir

Sözlü Tarih Anlatıcıları:

Alper Taş, Bilge Seçkin Çetinkaya, Erol Ülker, Eylem Özdemir, Hakan Koçak, Leyla Alan,
Aydın Çavlan Erdoğan, Şenay Aydemir, Timur Soykan, Yonca Şık

Türkçe Redaksiyon

Aylin Tekiner

İngilizce Redaksiyon

Eylem Delikanlı

Çeviri

Deepl

Çeviri , Son Okuma

Ela Hochstrasser

Fact Check

Tasarım

vardal caniş

Arşiv Fotoğrafları ve Görselleri

Raporda yer alan tüm görsel malzeme Marmara Üniversitesi İletişim Fakültesi Instagram sayfası, Eylem Delikanlı, Feza Kürkçüoğlu, Çağrı İşbilir, Fahrettin Erdoğan ve Tarihsel Adalet için Bellek Müzesi'nin bilgisi ve izni dahilinde kullanılmıştır.

İzinlerin alınmasından ve kullanım izni alınan arşivlerdeki materyallere gerekli referansların yapılmasından arşiv sahibi (izni veren) sorumludur. RIT'in bu konuda hiçbir sorumluluğu yoktur. RIT, bu izinlerin alındığını kabul eder ve buradan hareketle arşivleri buna göre kullanır. Kişisel Verilerin Korunması Kanunu uyarınca bu materyallere ilişkin gerekli onay ve izinlerin alınması arşiv sahibinin sorumluluğundadır.

Bu ön rapor çalışması Friedrich-Ebert-Stiftung Derneği Türkiye Temsilciliği tarafından desteklenmiştir. Bu ön raporda yer alan görüşler Friedrich-Ebert-Stiftung Derneği Türkiye Temsilciliği'nin görüşlerini temsil etmez.

Teşekkür

Bu raporda yer alan bellek mekanları hakkında anı ve bilgilerini paylaşan Murat Birdal, Sinan Birdal, Ali Balsoy, Yavuz Kaynar, Uğur Yüzbaşıoğlu, Fahrettin Engin Erdoğan, Serkan Öngel, Tülin Ural, Cem Semercioğlu'na ve sözlü tarih çalışmamıza anlatıcı olarak katkı veren Alper Taş, Bilge Seçkin Çetinkaya, Erol Ülker, Eylem Özdemir, Hakan Koçak, Leyla Alan, Aydın Çavlan Erdoğan, Şenay Aydemir, Timur Soykan, Yonca Şık'a teşekkürlerimizi sunarız. Fotoğraf arşivini bizimle paylaşan Fahrettin Erdoğan'a ve Feza Kürkçüoğlu'na destekleri için müteşekkirimiz. Friedrich-Ebert-Stiftung Türkiye Temsilciliği ve program sorumlumuz Mert Onur'un yardım ve desteği olmadan projeyi tamamlamamız mümkün değildi. Birlikte çalışmak gerçekten bir zevkti. Demokratik, özerk üniversite, parasız eğitim ve özgür bir gelecek talepleriyle kampüsleri, meydanları, şehirleri kuşatanların anısına...

Rapor Yazımı:

Hakan Koçak, 1970 doğumlu. Mimar Sinan Üniversitesi Sosyoloji Bölümü mezunu. Aynı bölümde yüksek lisans yaptı. Marmara Üniversitesi Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri Bölümü'ndeki doktorasını "Paşabahçe Semtinde İşçi Sınıfının Oluşumu, Cam İşçi Hareketinin Gelişimi ve Yönelimleri" başlıklı tez çalışması ile 2009 yılında tamamladı. Petrol-İş, DİSK, Tez-Koop-İş gibi sendikalarda eğitim, örgütlenme, yayın faaliyetlerinde görev aldı. Tarih Vakfı'nda sözlü tarih araştırma projelerinde çalıştı. Kocaeli Üniversitesi İİBF Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri Bölümü'nde öğretim üyesi olarak görev yapmaktayken 2016'da imzaladığı Barış Bildirisi nedeniyle görevinden ihraç edildi. Çalışmaları ağırlıklı emek tarihi, kent ve mekân, çalışma sosyolojisi, Türkiye işçi hareketinin gelişme dinamikleri gibi konularda yoğunlaşmıştır.

Sözlü Tarih Araştırması:

Eylem Delikanlı, Research Institute on Turkey ve Tarihsel Adalet için Bellek Müzesi kurucusu ve yürütücü direktörü. İnsan hakları savunucusu ve sözlü tarihçi. Marmara Üniversitesi İletişim Fakültesi mezunu. New York Şehir Üniversitesi'nden sosyoloji, Columbia Üniversitesi'nden de sözlü tarih yüksek lisans dereceleri bulunmaktadır. 12 Eylül darbesi ile ilgili sözlü tarih çalışmaları olan Keşke Bir Öpüp Koklasaydım (Özlem Delikanlı ile birlikte, Ayrıntı Yayınları, Eylül 2013, İstanbul) ve Hiçbir Şey Aynı Olmayacak (Özlem Delikanlı ile birlikte, Ayrıntı Yayınları, Kasım 2019, İstanbul) adlı kitapların yazarlarından biri. Eylem, Columbia Üniversitesi İnsan Hakları Çalışmaları Enstitüsü'nde ve Bosch Stiftung bünyesindeki Truth, Justice and Remembrance programlarında misafir araştırmacı olarak bulunduğu dönemde tarihsel adalet ve 1980 Darbe'sine odaklanan dijital müze projesini geliştirmiştir. Yaptığı çalışmaları tarihsel adalet için sözlü tarih olarak tanımlayan Eylem, araştırmalarında post bellek, kolektif bellek, toplu şiddet, travma ve sessizlik üzerine yoğunlaşmaktadır. 1980 darbesine yönelik kolektif hafıza çalışmaları yürüten Çocuklarımız Bir Aradayız inisiyatifi üyesidir.

Fotoğraf ve Video:

Çağrı İşbilir, 1990 İstanbul doğumlu. 2015 yılında Beykent Üni. Güzel Sanatlar Fakültesi Sinema TV Bölümü'nü, 2021 yılında Marmara Üni. GSF Fotoğraf Bölümü'nü bitirdi. 2024 yılında Marmara Üni. Güzel Sanatlar Enstitüsü Fotoğraf anasanat dalında yüksek lisans eğitimini tamamladı. 2015 yılından bu yana belgesel ve kurmaca olarak film ve fotoğraf çalışmaları yapmakta.

İllüstrasyon ve Tasarım:

Vardal Caniş, 1990, Adapazarı doğumlu, 2016 yılında Mimar Sinan Güzel Sanatlar Akademisi Resim Bölümü'nü bitirdi. 2014 yıldan bu yana illüstrasyon ve resim yapmakta, yayıncılık alanında çalışmalar yürütmektedir.

İçindekiler

Ne Geçmiş Tükendi Ne Yarınlar - Hakan Koçak Başlarken – Eylem Delikanlı

Beyazıt ve Çevresi

Beyazıt Meydanı
Beyazıt-Laleli-Aksaray yürüyüş hattında sokak
İstanbul Üniversitesi Basın Yayın Yüksekokulu
İstanbul Üniversitesi Rektörlüğü
Hergele Meydanı / İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Kantini
Çapa Tıp Fakültesi Bahçesi
Yarın Dergisi Bürosu
Vatan Emniyet Müdürlüğü
Atatürk Öğrenci Yurdu
Edirnekapı Öğrenci Yurdu
Devlet Güvenlik Mahkemesi
Galata Köprüaltı
Liste

Taksim ve Çevresi

Taksim Meydanı
İstiklal Caddesi
Emek Sineması
Galatasaray Meydanı
İTÜ Taşkışla (Mimarlık Fakültesi)
Evrensel Kültür Merkezi
Akademi Café
İktisat Fakültesi Mezunlar Cemiyeti (İFMC)
Mezopotamya Kültür Merkezi
Beyoğlu TAKSAV
Devrimci Gençlik Dergisi
Cennet Bahçesi
Liste

Beşiktaş ve Çevresi

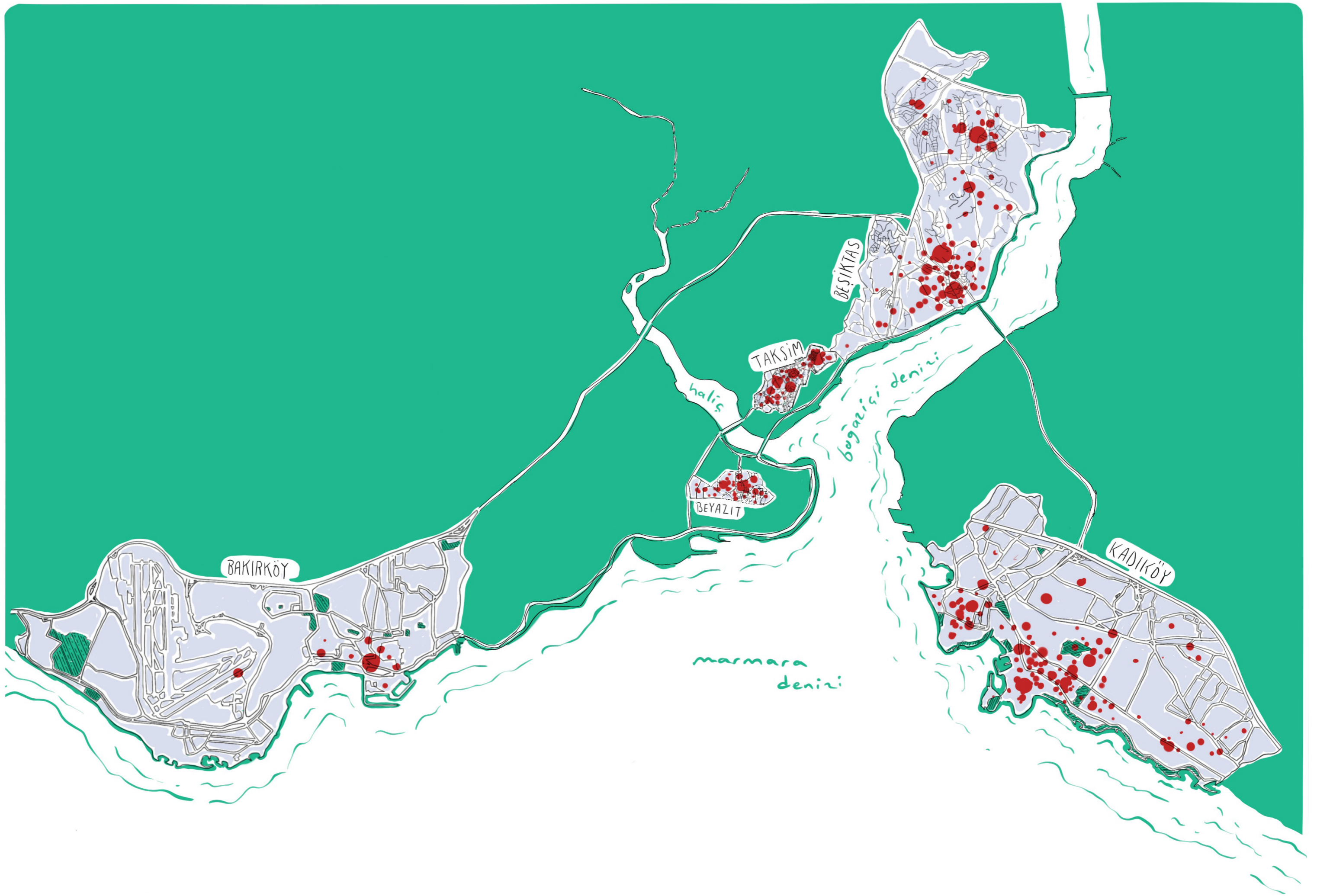
Yıldız Teknik Üniversitesi Kampüsü
Mimar Sinan Üniversitesi Kampüsleri
Marmara Üniversitesi İletişim Fakültesi Kampüsü (Nişantaşı)
Kamburun Bahçesi
Ortaköy Kültür Merkezi (OKM)
Ortaköy Çay Bahçeleri
Gayrettepe Emniyet Müdürlüğü / 1. Şube
Boğaziçi Kampüsü

Bakırköy ve Çevresi / Liste

Kadıköy ve Çevresi

Söğütluçeşme Kadıköy Belediyesi - Boğa, Altıyol, İskele hattı
BEKSAV
Kadıköy Hasırlar
Marmara Üniversitesi Göztepe ve Haydarpaşa Kampüsleri
Liste

Kaynakça

Ne Geçmiş Tükendi Ne Yarınlar Hakan Koçak

Bu rapor, kişisel geçmişimin tanıklıkları ile o geçmişi yeniden düşünen, tartışan ve kıymet verenlerin ortaya koyduğu bilgileri, anıları, değerlendirmeleri süzerek ve mekandaki izdüşümünü yakalamaya çalışarak sürdürdüğümüz heyecan verici bir projenin parçası olarak oluştu. İstanbul'un bugün gaddarca diyebileceğimiz dönüşüm süreci içinde yıkılıp giden ya da varolsa da anlamlarını, bağlamlarını yitiren mekanlarının üzerinden öğrenci hareketinin izini sürdük. 12 Eylül 1980'deki ağır yıkımın ardından kampüslerde büyük özverilerle ve umutla yeniden oluşan devrimci öğrenci hareketi 1980'lerin ve 90'ların Türkiye'sinde, 80 öncesinde olduğu gibi yine toplumsal muhalefetin dinamik gücü oldu. Neo-liberalizme karşı kamuculuğun ve bilimin, otoriterleşmeye karşı özerk-demokratik üniversitenin savunulması mücadelesi birkaç kuşak boyunca dalgalı bir seyir izleyerek devam etti.

1980 ortalarına doğru öğrenci derneklerinin kurulmasıyla, ilk gençlik yayınlarıyla başlayan süreç sonraları farklı sosyalist grupların iç mücadelelerini de bağrında taşıyan ve bir yandan militanlaşan bir harekete dönüştü. Derneklerin ardından kulüpler, sonrasında cep-heler, platformlar oluştu. İşgaller, yürüyüşler, açlık grevleri, okul terk etmeme eylemleri, korsan gösteriler, basın açıklamaları, kampüs şenlikleri, fiili mitingler vb. gibi zengin bir eylem repertuarını kullanan öğrenci hareketi yükselişler ve düşüşler yaşayarak varlığını devam ettirdi. Her yükselişe polisiye baskıların yanı sıra faşist, gerici saldırılar da eşlik etti. Öğrenci hareketinin eşitlik ve özgürlük temelinde kampüsler üzerinden yükselttiği talepler boğulmak istendi. Ana akım medya, hareketi karaladı, kriminalize etmeye çabaladı. Büyük bölümü emekçi ailelerden gelen muhalif öğrenciler ciddi riskler alarak, eğitim haklarını tehlikeye atarak üniversiter değerleri, eğitim hakkını, özgür kampüsleri savundular.

Bu dönem öğrenci hareketi hem 12 Eylül'ün karanlığını aşmaya yöneldi hem de hep 12 Eylül öncesinin hatta 1968'in büyük dalgalarıyla karşılaştırıldı. Darbenin yarattığı derinlere işleyen toplumsal travma ikliminde ve yeni toplumsal harita içinde belki geçmiş dönemin özlenen kitleselliğine erişilemedi ama ortaya çıkardığı değerler ve figürlerle sonraları başka birçok toplumsal muhalefet alanını da besleyen bir mücadele geleneği yaratılabildi.

Öğrenci hareketinin daha önce olduğu gibi bu dönemde de merkezi olan İstanbul'da devrimci öğrencilerin eylem mekanlarının yanı sıra sosyalleştikleri, kültürel-sanatsal katılım gösterdikleri, birlikte kendi alt-kültürel topluluklarını yarattıkları ve yaşattıkları mekanların izini sürdük. Kimisi önceki dönemde de benzer bir niteliğe sahip mekanlardı. Ama genişleyen kentle, artan üniversitelerle birlikte kentin dönüşümüne paralel olarak öğrenci hareketinin bellek mekanlarının da genişlediğini, çoğaldığını gördük ve göstermeye çalıştık. Elbette bu bir başlangıç ve kendini çoğaltacak bir çaba.

Unutmamak ve unutturmamak hem geçmişimize hem geleceğimize karşı sorumluluğumuz.

Başlarken Eylem Delikanlı

Research Institute on Turkey Kolektif Hafıza Çalışma Grubu'nun 2022 yılında tamamlanan Beyazıt Meydanı'ndan Taksim Meydanı'na Bellek Mekanları - Devrimci Öğrenci Hareketinin 10 Yılı (1975 - 1985) raporu ve haritalama çalışmasının bu ikinci ayağında 1985 - 2002 yılları arasındaki öğrenci hareketlerini odağımıza aldık. Bir önceki raporun iki önemli meydanı arasındaki hat yanında bu çalışmada İstanbul'un diğer semtlerini de içine alan daha geniş bir periferiyi inceliyoruz. Amacımız, zamanla değişen ve genişleyen bu hatlarda geçmiş bellek mekanlarıyla 1985 -2002 süresince saptadığımız mekanların örtüşüp örtüşmediğini anlamak, farklı dönemlerde şekillenen öğrenci hareketlerinin doğasına işaret ederken bu hareketlerle önem kazanan ve genişleyen kamusal alanın da izini sürmek. Bu işaretleme üzerinden 1980 öncesi devrimci hareketlerden filizlenen öğrenci hareketlerinin politik seyrini çözmeye çalışırken bugünün daralan kamusal alanlarına giden sürecin de zamansal izdüşümünü aktarmaya, iki baskı dönemi arasında geleceğe dair görece umutlu olabildiğimiz bir süreç olarak 90'ları anlamaya çalıştık.

Yazar ve editör olarak kendi öğrencilik yıllarımıza, o yılların politik atmosferine, mücadelesine, çoğu bugün yerinde olmayan sosyo-kültürel mekanlarına Türkiye'nin o yıllardaki siyasi konjonktürünü atlamadan bakmak elbette heyecan vericiydi. Yine de bu deneyime ince bir sızının, geçmişin dayanışmacı, mücadeleci ve umutlu günlerine olan özlemin de eşlik ettiğini söylemeliyiz. Bir başlangıç olarak düşündüğümüz bu çabanın tıpkı geçmişte olduğu gibi kolektif bir emekle büyümesini ve döneme dair bütünlüklü bir bellek çalışmasına dönüşmesini arzuladığımızı da ekleyelim.

Bellek mekanları çalışmamızın çıkış noktasını Research Institute on Turkey bünyesindeki 12 Eylül 1980 Darbesi'ne yönelik yapılan sözlü tarih çalışmaları oluşturuyor. Bir önceki dönemden devamlı bu raporda da tanıklıklara dayanan çalışmada mekânla olan geçmiş ilişkisi, tanıkların bugün söz konusu mekânlarla nasıl ilişkilendikleri ve mekânsal özelliklere tutunarak geçmiş olgu ve olayları hatırlama biçimlerine yoğunlaşıyoruz. Birinci raporumuzda güzergâhımız olan Beyazıt Meydanı ile Taksim Meydanı ve bu meydanları birbirine bağlayan farklı hatlara bakarak öğrenci hareketinin bir resmini çermeye çalışmıştık.

Elinizdeki raporda ise 1980 Darbesi'nin ardından 90'lara doğru tekrar ivme kazanan öğrenci hareketi ve onu takip eden yıllarda eylem biçimlerinden örgütlenmelerine ve söylemlerine kadar birçok açıdan farklılaşan öğrenci hareketleri ve onların bellek mekanlarını odağımıza aldık. Bu döneme dair yapılmış kapsamlı bir ilk çalışma olduğunu söyleyebiliriz. Genişleyen öğrenci hareketine paralel olarak İstanbul'un farklı semtlerine yayılmış bir alanda fotoğraf çektik ve video kaydı yaptık. Beyazıt - Taksim hattının yanı sıra, Beşiktaş, Kadıköy, Ortaköy, Boğaziçi ve Bakırköy'de bellek mekanlarını listeledik. Bunların içinden 41 tanesini görüntüleyemediğimiz tüm mekanları ise her bölgenin sonunda listeledik. Bu listeleme çalışmasının artarak devam edeceğini düşünüyoruz.

Bu rapor çalışmasının bir ayağını da bu döneme özel yaptığımız sözlü tarih araştırması oluşturuyor. Dönemin öğrenci hareketlerinden Alper Taş, Bilge Seçkin Çetinkaya, Erol Ülker, Eylem Özdemir, Hakan Koçak, Leyla Alan, Aydın Çavlan Erdoğan, Şenay Aydemir, Timur Soykan, Yonca Şık ile başladığımız kayıtlarda dönemler arası farklılaşan öğrenci mücadelesi, onun kurumları, grupları, platformları ve inisiyatifleri yanında dönemin sosyo-kültürel mekanları, politik tartışmaları ve örgütlenmelerine kadar geniş yelpazede anlatılarla karşılaşacaksınız. Her ne kadar sözkonusu anlatıların odağını İstanbul oluşturuyorsa da kayıtlarımızı onunla sınırlı tutmadık. Aynı şekilde 10 isimle tüm siyasi temsiliyeti sağlamamız ve zamanlama açısından tüm gruplara ulaşmamız da mümkün olmadı. Dolayısıyla çalışmanın sözlü tarih ayağını, raporu da bütünleyen bir başlangıç olarak kabul ediyoruz.

İleriye dönük beklentilerimiz

Bu haritalama çalışması ile:

İstanbul'da 1985-2002 arası öğrenci mücadelesinin örgütlendiği bellek mekânlarına ait bilgi ve belgelerin zenginleşmesini;

Bu türden kentsel dönüşüm içerisinde yok edilen veya katman katman dönüştürülen bellek mekânlarının kaydını tutarak bu dönüştürme ve hafızasızlaştırma politikalarındaki devamlılığın izini sürmeyi;

Görünürde ilgisiz gibi duran tarihi olaylar ve bellek mekânları arasında bağlantı kurma imkânı yaratmayı;

Her iki çalışmadan yola çıkarak teknolojinin yardımıyla bir haritalama ve mekânla bütünleşen anlatıların yer aldığı sound-walk projesini hayata geçirmeyi;

Yerel yönetimlerle yapılacak iş birlikleri çerçevesinde bu mekânların tüm tarihsellikleriyle birlikte hatırlanmalarını sağlayacak fiziksel/sanal araçları kolektif bir anlayışla bulmayı;

Bir sonraki ayağında 2002-2024 arasındaki öğrenci mücadelesinin bellek mekanlarına bakmayı;

İleriki süreçlerde bu mekânları kapsayan hafıza turları düzenleyerek yakın tarihin önemli bir halkasını mekânlar üzerinden okumayı ve bu çoğalan, zenginleşen bilgiyi gelecek kuşaklara aktarabilmeyi umuyoruz.

Beyazıt ve Çevresi

- 1- Beyazıt Meydanı
- 2- Beyazıt-Laleli-Aksaray yürüyüş hattında sokak
- 3- İstanbul Üniversitesi Basın Yayın Yüksekokulu
- 4- İstanbul Üniversitesi Rektörlüğü
- 5- Hergele Meydanı / İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Kantini
- 6- Çapa Tıp Fakültesi Bahçesi
- 7- Yarın Dergisi Bürosu
- 8- Vatan Emniyet Müdürlüğü
- 9- Atatürk Öğrenci Yurdu
- 10- Edirnekapı Öğrenci Yurdu
- 11- Devlet Güvenlik Mahkemesi
- 12- Galata Köprüaltı

Beyazıt ve Çevresi

Beyazıt Meydanı

“Beyazıt Meydanı’ndan Taksim Meydanı’na Bellek Mekanları” başlıklı önceki raporumuzda 1960’lardan itibaren öğrenci hareketinin odağı olduğundan söz ettiğimiz Beyazıt Meydanı bu özelliğini 80’li ve 90’lı yıllarda da aynı biçimde sürdürmüştür.

80’li yılların ortalarında öğrenci dernekleriyle başlayan yeni dalğanın zirve noktasında, Nisan 1987’de Beyazıt’a yapılan YÖK yürüyüşü ve hemen ardından Beyazıt Meydanı’nda gerçekleşen Açlık Grevi bir dönüm noktasıdır.

90’ların ortasında bir başka yükseliş evresinde Öğrenci Koordinasyonu’nun büyük çıkışı olan 20 Aralık Eylemi “Hayal Gücü Beyazıt’ta” sloganıyla yapılmış ve yıllar sonra kitleselliği, coşkusu, ortaya koyduğu yeni söylem ve eylem tarzıyla dikkat çekmiştir. Sonraki dönemde de gerek Koordinasyon’un gerek Platform’un pek çok eylemi Beyazıt’ta gerçekleşir.

16 Mart, Newroz, 6 Kasım YÖK Protestosu gibi simgesel eylemlerin mekanı yine Beyazıt’tır. Farklı sol öğrenci grupları bazen bir arada bazen de aynı günde farklı saatlerde meydana ya da meydana yakın yerde eylem gerçekleştirirler.

Beyazıt aynı zamanda öğrenci hareketinin merkezi niteliğindeki İstanbul Üniversitesi merkez kampüsünde sıkça yaşanan faşist saldırılar sonrası içerideki devrimci öğrencilerle diğer okullardan dayanışmaya gelenlerin kitlesel eylemlerle buluştuğu bir noktadır. Beyazıt’ın sembolü olan görkemli tarihi kapının demir parmaklıklarının zorla açılıp içerideki anti-faşist öğrencilerin coşkulu sloganlarla meydana aktığı sahne adeta dönemin ruhunu simgeler. Yıllar sonra 3 Kasım 2016’da aynı sahne bu kez, çoğu bir zaman Koordinasyoncu olan, KHK ile ihraç edilmiş akademisyenler, onları destekleyen meslektaşları ve öğrencileri tarafından tekrarlanır. Beyazıt kapısından çıkanlar ve onları karşılayanlar Koordinasyon’un ünlü “Ferman devletin üniversiteler bizindir” sloganı ile KHK ihraçlarını protesto ederler.

Beyazıt Meydanı, 2023
Video-fotoğraf: Çağrı İşbilir

1 https://www.bellekmekanlari.org/wp-content/uploads/2022/09/USE_Beyazit_Meydani1_1.mp4

90’lı yıllarda Beyazıt Meydanı’nda gerçekleştirilen bir Newroz gösterisi.

İstanbul Üniversitesi,
Barış için Akademisyenler Eylemi, 2016.
Hakan Koçak Arşivi

Beyazıt-Laleli-Aksaray yürüyüş hattında sokak

Beyazıt'tan Aksaray'a doğru uzanan, günümüzde aynı zamanda tramvay güzergahı da olan Ordu Caddesi, öğrenci hareketinin yükseldiği dönemlerde kitlesel yürüyüşlerin mecrası olur.

14 Nisan 1987'de ANAP iktidarının getirmek istediği Tek Tıp Dernek Yasası'nı protesto eden iki bine yakın öğrenci Aksaray'da toplanarak Beyazıt'a doğru yürüyüş başlatır. Yürüyüş kolu bir süre sessiz şekilde yürüdükten sonra kitle Vezneciler'de Edebiyat Fakültesi'ne yaklaşırken Pir Sultan Abdal'ın "Gelin Canlar Bir Olalım" türküsünün uyarlanmış halini söylemeye başlar:

"Gelin canlar bir olalım,
Öğrenci hakkın alalım,
YÖK'e kulluk yetsin artık,
Bu keşmekeş bitsin artık."

Daha sonra yürüyüş polis zoruyla dağıtılır. Ancak 14 Nisan Yürüyüşü 1985 sonrası öğrenci hareketinin yükselişinin sembolik eylemlerinden biri olur.

90'lı yıllarda da burası sık sık korsan gösterilerin, yürüyüşlerin güzergahı olacaktır. Beyazıt'taki toplanmalar sonrası polis tarafından dağıtılan kitle Aksaray'a doğru caddeyi kapatarak fiili yürüyüşler gerçekleştirir.

İstanbul Üniversitesi Beyazıt Kampüsü, Siyasal Bilgiler Fakültesi önünde dönemin sloganlarını içeren pankartlar ve duvar yazıları.

Beyazıt, Laleli, Aksaray yürüyüş yolu, 2023 Video-fotoğraf: Çağrı İşbilir

İstanbul Üniversitesi Basın Yayın Yüksekokulu

1950 yılında İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi'ne bağlı olarak "Gazetecilik Enstitüsü" adıyla kurulduktan sonra zaman zaman statü ve isim değişiklikleri yaşayan okul 12 Eylül'den sonra çıkan Yüksek Öğretim Kanunu ile Basın Yayın Yüksekokulu adıyla yeni binasında eğitime devam etmiştir. Türkiye'nin bu ilk gazetecilik okulu günümüzde İletişim Fakültesi olarak eğitime devam etmektedir.

1 Aralık 1989'da Ülkücü öğrencilerden oluşan bir grubun İstanbul Üniversitesi Basın Yayın Yüksek Okulu'nu basmasını protesto eden devrimci öğrenciler barikat kurarak okulu 6 saat süreyle işgal etti. Polis müdahalesiyle çıkan çatışmanın ardından okul boşaltıldı, 200'e yakın öğrenci gözaltına alındı. İşgale öncülük edenlerden Alper Taş sonraları sosyalist hareketin önemli simalarından biri olacaktı. Taş, o günlerde ana akım medyada "elebaşı" olarak teşhir edildi. İşgale katılanlardan bir bölümü tutuklandı. Ocak 1990'da yapılan ilk duruşmada tahliye edildiler.

Üniversitede İşyan!

İstanbul Üniversitesi
Basın Yayın Yüksekokulu İşgali, 1989

- Ülkücü öğrencilerin afiş asmasını engellemek isteyen sol görüşlü öğrenciler, daha sonra Basın-Yayın Yüksek Okulu'nu işgal ettiler
- Polis, geç saatlerde işgalci öğrencileri gözyaşartıcı bomba ve çöp kullanarak okuldan çıkardı. Öğrenciler de onlara molotof kokteyli attı.
- İşgali gerçekleştiren 300 kadar öğrenci, polis tarafından yaka paça sürüklenerek 5 ayrı otobüse bindirildi ve gözaltına alındı. Bu sırada, yaralanmalar oldu. Öğrenciler, bugün Devlet Güvenlik Mahkemesi'ne çıkarılacaklar.

● 18 sayfa

Öğrencilerin elebaşı
Basın-Yayın Yüksek Okulu'ndaki işgal, cuma namazından çıkan bir grup sağ görüşlü öğrencinin, okul kantinine afiş yapıştırmak istemesi üzerine başladı. Sol görüşlü öğrenciler, okul önünde konuşmalar yaparak, işgali başlattılar.

Kapılara eşyalar yığıldı
Okuldan içeri giren 300 kadar öğrenci, dışardan açılmaması için kapıların arkasına eşyaları yığıp pencerilerden, "İsteklerimiz karşılanana kadar, okulu işgal ediyoruz" yazılı pankart salladılar. Öğrencilerin, işgal sırasında okula büyük hasar yaptıkları da belirtildi.

300 öğrenci gözaltında
İşgal rüyemine katılan 300 kadar öğrenci, polis tarafından itek-iteki otobüslere konularak, gözaltına alındı. Duydu, yaralanan Semra Karadoğulu adlı öğrenci (Yanda), ayakta tedavi gördü.

Celal KORKUT, Karıl ATMACA, Tamer YÜKSEL, Savaş CERÇİ, Erdoğan AKTAŞ ve Eyüp COŞKUN'dan kurulu Hürriyet ekibi

İstanbul Üniversitesi Rektörlüğü

İstanbul Üniversitesi Rektörlük Binası, İstanbul'daki ilk Osmanlı sarayı olan Eski Saray'ın inşa edildiği yerdedir. Fransız mimar Marie-Auguste Antoine Bourgeois tarafından 1865-1866 yıllarında inşa edilen bina, dönemin Harbiye Nezareti (Milli Savunma Bakanlığı) olarak kullanılmıştır. 1923'te Cumhuriyet'in ilanı ile Harbiye Nezareti Ankara'ya taşınırken yapı Darülfünun'a verilmiş ve 1933'teki "Üniversiteler Reformu" ile birlikte İstanbul Üniversitesi Merkez Binası olarak kullanılmaya başlanmıştır.

Rektörlük 1968'lerdeki büyük öğrenci hareketi dalgasında yaşanan işgallerle hareketin odağı durumuna gelmiştir. Bu gelenek 1980 sonrası öğrenci hareketi tarafından da sürdürülür. Öğrenci derneklerinin kurulduğu, YÖK ve Tek Tıp Dernek Yasa Tasarısı'na karşı protestolarla hareketin yeniden yükselişe geçtiği bir evrede, 28 Nisan 1988 tarihinde yine bir işgal gerçekleştirilir.

28 Nisan 1960'ta Demokrat Parti karşıtı protestolarda yaşamını yitiren öğrenci Turan Emek-siz'i anmak için toplanan devrimci öğrenciler sabah saatlerinde Siyasal Bilgiler Fakültesi'nde bir kadın öğrencinin sivil polislerce taciz edildiğini duyunca program değişir. Olayla ilgili rektörle görüşme talepleri reddedilir ve polis üniversiteye girer. Rektörlüğe toplanmış olan yüzlerce öğrenci barikatlar kurarak kapıları kapatır ve işgale başlarlar. Yapılan direnişe rağmen bir süre sonra barikat yıkılır 158 öğrenci gözaltına alınır, gözaltına alınan öğrencilerden 31'i sonraki günlerde tutuklanarak cezaevine konur. Ancak işgal eylemi öğrenci hareketi için dönüm noktalarından birini oluşturur.

İstanbul Üniversitesi Rektörlüğü, 2023
video-fotoğraf: Çağrı İşbilir

28 Nisan 1988'de gerçekleşen işgalde tutuklanan arkadaşları için Beyazıt Rektörlüğü önünde eylem yapan öğrenciler.

Öğrenci protestosu.
Fahrettin Erdoğan Arşivi

1995-96 öğretim yılı başlarken üniversite harçlarına yapılan fahiş zamlara karşı başlayan eylemler eşit-parasız eğitim; özerk-demokratik üniversite talebiyle büyümüş ve 29 Şubat 1996'da gerçekleştirilen İstanbul Üniversitesi işgali de bu sürecin önemli eylemlerinden biri olmuştur. Harçlara ve paralı eğitime karşı Öğrenci Koordinasyonu'nun yanı sıra Sosyalist İktidar Partisi, Atılım dergisi çevresi, Ekim dergisi çevresi gibi bir dizi sosyalist partiye/gruba bağlı öğrencilerin oluşturduğu Üniversite Öğrencileri Platformu da eylemlerini sürdürmektedir.

Platformun Beyazıt'ta düzenlediği kitlesel mitingle başlayan ve işgale dönüşen eyleminin görünür talebi harçlarını yatırmayan öğrencilerin üniversite kayıtlarının yapılmasıydı.²

Beyazıt Meydanı'ndaki miting, öğrencilerin okula girmesi ve arkadaşlarının kayıtları yapılınca kadar okulu terketmeyeceklerini ilan etmeleriyle devam etmişti. Günün ilerleyen saatlerinde okulda kalan yaklaşık 500 öğrenci bir amfiye yerleştiler ve eylemlerine burada devam ettiler. Rektör Bülent Berkarda okulu tatil etti ve okulun etrafı polis tarafından kuşatıldı. Uzun süre Rektörlük içinde işgal gerçekleştiren devrimci öğrenciler gece topluca polis barikatlarını yararak ve koşarak okulu terk ettiler. Bu sırada gözaltına alınanlar ve tutuklananlar oldu.

² Örneğin Mart 1996'da üniversitelerin ticarethaneye dönüşmesini, harç zammını ve tutuklamaları protesto eden Koordinasyon'a bağlı öğrenciler Beyoğlu Mis Sokak'tan Taksim'e yürür. (<https://yurtsever.org.tr/2016/20-yil-sonra-29-subat-ısgali-24969/>)

Hergele Meydanı / İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Kantini

İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi'nin kökleri 19. yüzyıl sonlarına kadar uzanır. İstanbul Üniversitesi'ne bağlı farklı isimler altında bir edebiyat fakültesi günümüze kadar gelmiştir. Kuruluşundan itibaren Sultanahmet, Çemberlitaş, Galatasaray ve Beyazıt'ta Zeynep Hanım Konağı'nda faaliyet gösteren Edebiyat Fakültesi 1951'de şimdiki binasına taşınmıştır. Bina erken Cumhuriyet döneminin önde gelen mimarlarından Mimar Emin Onat ve Sedat Hakkı Eldem tarafından inşa edilmiştir. Bu tarihi fakültenin kamusal alanı Hergele Meydanı olarak anılan, uzun süre bir arada olan Fen ve Edebiyat Fakültelerini birbirine bağlayan geniş alandır. Okulun yemekhane, kantin, bahçe gibi ortak yaşam alanlarına bağlanan kalbi niteliğindedir. Meydan her dönem politik öğrenci topluluklarının stand açtığı, afiş astığı, forum ve gösteriler yaptığı politik bir mekandır. Devrimci öğrenciler meydanı sık sık İslamcı ve Ülkücü topluluklara karşı savunmak durumunda kalmışlar, ciddi çatışmalar yaşanmıştır. 2008'de yönetmen Kazım Öz tarafından çekilen ve odağında 90'lı yıllarda solcu Kürt gençlerinin üniversitedeki mücadelesi olan Bahoz (Fırtına) filminde mekan bu özelliğiyle izleyiciye yansıtılır. Yoğunlaşan eylemler ve çatışmalar sonrası çok uzun süre kapalı kalan meydan yakın zamanda İstanbul Üniversitesi genelinde artan inşaat faaliyetlerinden payını almış ve kimliğini silikleştiren bir tadilatın geçmiştir.

İstanbul Üniversitesi
Edebiyat Fakültesi Kantini, 2023.
Video - Fotoğraf: Çağrı İşbilir

Hergele Meydanı, 2023.
Video - Fotoğraf: Çağrı İşbilir

Çapa Tıp Fakültesi Bahçesi

İstanbul Üniversitesi Tıp Fakültesi bulunduğu semte atıfla Çapa Tıp Fakültesi olarak anılır. Türkiye'nin en eski tıp fakültesidir. 14 Mart 1827 tarihinde Mekteb-i Tıbbiye-i Adliye-i Şahane adıyla faaliyete başlamıştır. Cumhuriyet Dönemi'nde Üniversite Reformu'yla birlikte İstanbul Üniversitesi'nin tek Tıp Fakültesi olarak ismi İstanbul Tıp Fakültesi olarak değiştirilmiştir. Fakülte binaları Mimar Kemaleddin Bey'in projeleri çerçevesinde başlamış ve zaman içinde gelişmiştir. Çapa Tıp Fakültesi'nde pek çok sosyalist okudu ve mücadele verdi. Okul aynı zamanda 2000'li yıllarda sayıları artan taşeron sağlık emekçilerinin mücadele mekanlarının da başında gelecekti. 1990'lı yıllarda eğitimin ticarileşmesine ve YÖK düzeyine karşı mücadele geliştiren Öğrenci Koordinasyonu'nun eylem mekanlarından biri oldu.

31 Ekim 1995'te İstanbul Üniversite Öğrencileri Koordinasyonu üyeleri YÖK'ün mimarı Prof. Dr. İhsan Doğramacı'ya Çapa Tıp Fakültesi kantini önünde düzenledikleri törenle "Ebedi Lale" ödülü verdi. Bu eylem Koordinasyon'un geliştirdiği şenlikli muhalefet tarzının da çarpıcı örneklerinden biriydi.

Çapa Tıp Fakültesi Bahçesi, 2023.
Video - Fotoğraf: Çağrı İşbilir

Her vadede yüksek faizli Hazine Bonosu satışı VakıfBank Menkul

HABİTAT II için geri sayım

Çapa Tıp Fakültesi Bahçesinde Öğrenci Koordinasyonu tarafından gerçekleştirilen Ebedi Lale eyleminin haberi.

3 Ocak 1990 Çapa Boykotu.
Fahrettin Erdoğan Arşivi

Yarın Dergisi Bürosu

Yarın dergisi Türkiye İşçi Partisi (TİP) çevresinin 1981 yılından itibaren yayınlamaya başladığı kültür-sanat içerikli bir yayındır. 1988'e kadar çıkmış olan dergi giderek 12 Eylül sonrası öğrenci hareketinin yeniden oluşum sürecinin platformuna dönüşmüştür. Dergi etrafında siyasi faaliyet yürütenler öğrenci hareketi içinde "Yarıncılar" olarak anılırlar. Yarıncılar 1980 sonrası öğrenci hareketinin öğrenci dernekleri çatısı altında yeniden örgütlenmesinde öncü olurlar. Yarın dergi bürosu yayıncılık faaliyetinin yanı sıra dernekler sürecinin örgütlendiği bir merkez olur. Dergi, öğrenci hareketinin fikri temellerini oluşturduğu kadar genç sosyalistler için önemli bir entelektüel katkı da sağlar. Kuruluşu Ankara'da gerçekleşen derginin İstanbul bürosu önce Divanyolu'ndadır. Sonra Çemberlitaş'a taşınır.

Yarın Dergisi Büro, 2023.
Video - Fotoğraf: Çağrı İşbilir

Vatan Emniyet Müdürlüğü

Daha önce öğrenci eylemlerinin başlıca gözaltı mekanı semt karakolları ve Gayrettepe'deki 1. Şube/Siyasi Şube'ydi. 1994'te Vatan Caddesi'nde büyük bir Emniyet Müdürlüğü kompleksi açıldı. 90'ların ikinci yarısında eylem yaparken gözaltına alınanlar buraya götürülmeye başlandı. Büyük gözaltı hücreleri birçok devrimci öğrenciyi ağırladı. 1996'da gerçekleşen 6 Kasım protestosu sonrası buraya getirilen yüzlerce Öğrenci Koordinasyonu eylemcisi ertesi gün Adliyeye götürülürken çok sayıda veli bina önünde toplandı. Gözaltında olanlar otobüs camlarından görülebiliyordu ve çoğu yaralı durumdaydı. Yaşananlara tepki gösteren öğrenci yakınları öğrencilerin götürüldüğü Sultanahmet Adliyesi'ne doğru kendiliğinden bir yürüyüş başlattılar.

Vatan Emniyet binası günümüzde de demokratik mücadelelerde gözaltına alınanların götürüldüğü ünlü gözaltı merkezlerinden biri olmaya devam ediyor.

Vatan Emniyet Müdürlüğü, 2023.
Video - Fotoğraf: Çağrı İşbilir

Atatürk Öğrenci Yurdu

1971'de inşa edilerek hizmete girdi. Topkapı Cevizlibağ'da kurulu, on yatakhane bloku, sosyal tesisleri ve kapalı spor salonu ile 1980 sonrasında en büyük öğrenci yurduydü. 12 Eylül öncesinde kız ve erkek öğrencilerin birlikte kaldıkları yurt darbe sonrası yalnızca erkek öğrencilere hizmet vermeye başladı. 80'li yılların başlarında yurda ait bloklardan biri olay çıkma ihtimaline karşı jandarmalara tahsis edilmişti.

O yıllarda öğrenci hareketi içinde yer alan devrimci öğrencilerden biri olan Nabi Kimran anılarında yurdun başında "Gestapo" namıyla anılan sert, soğuk, Nazileri anımsatan bir subayın bulunduğunu aktarır.³ Yurtların yönetimine eski subayların atanması 12 Eylül döneminin anlayışına uygundur. Yurt birçok devrimci öğrenciye evsahipliği yaptı. Resmi olarak burada kalanların dışında kaçak olarak kalan öğrenciler de oluyordu. Yurt odalarında politik örgütlenmeler, toplantılar gerçekleştirildi, yurt sorunlarıyla ilgili eylemler yapıldı. Örneğin, 1986'da yemeklerin kalitesizliğini ve yemek kuponlarının yetersizliğini protesto eden öğrenciler yemekhane boykotuna gitmiş ve yemekhaneyi sessiz oturma eylemi ile işgal etmişlerdi.

Atatürk Öğrenci Yurdu.
Hakan Koçak Arşivi

³ Nabi Kimran, Ne Geçmiş Tükendi Ne Yarınlar, İletişim Yayınları, 2022

Yurt binaları 2012 yılında yıkılarak yenilendi ve 2015'te tesis yeniden öğrenci yurdu olarak açıldı.

Atatürk Öğrenci Yurdu, 2023.
Video - Fotoğraf: Çağrı İşbilir

Edirnekapı Öğrenci Yurdu

1960'lı yılların başlarında inşa edilmiştir. 70'li yıllarda Ülkücülerin denetimine girmiş, saldırı ve barınma üssü olarak kullanılmıştır. Burada işkence gördüğünü ifade eden devrimci öğrenciler olmuştur. 1977'de ağır işkenceyle katledilen Zeki Erginbay'ın da burada işkence gördüğü iddia edilir. Her dönem politik faaliyetlerin ve çatışmaların yoğun yaşandığı bir mekandır. 1980 sonrası da bu özelliğini korumuştur.

1985-86 yıllarını Edirnekapı Öğrenci Yurdu'ndan geçiren Nabi Kimran anılarında yurdun emekli subay olan müdürünün boksa meraklı olduğunu ve öğrencilerle tartışmalara girdiğini yazar. Yurttaki tüm baskı ortamına rağmen yaratıcı eylemlerle devrimci öğrencilerin bir biçimde korku iklimini yenmeyi başardıklarını, daha ötesi, yapılan öğrenci temsilciliği seçimlerinde devrimcilerin adaylarının başarı kazandıklarını da aktarır.

Aynı yıllarda Edirnekapı Yurdu'nda kalan bir başka devrimci öğrenci, Tesadüf Özlem Demir ise anılarında yurdun önünde bir öğrenciye araç çarpması üzerine hızla gelişen bir eylemi detaylarıyla aktarır. Vatan Caddesi üzerinde yurdun bulunduğu bölgede trafik ışığı ve geçit olmamasını kazanın nedeni olarak değerlendiren devrimci öğrenciler yurt kantinine topladıkları öğrencilere konuşmalar yaptıktan sonra topluca caddeye inerek yolu kapatırlar. Kendiliğinden gelişen eyleme bir süre sonra o dönem Emniyet Müdür Yardımcısı olan Mehmet Ağar gelecek, önce ikna yoluyla bitirmeye çalıştığı eylemi, öğrencilerin kararlılığı karşısında çevik kuvvet polislerini kullanarak dağıtacaktır.

Edirnekapı Öğrenci Yurdu, 2023.
Video - Fotoğraf: Çağrı İşbilir

Devlet Güvenlik Mahkemesi

1970'li yıllarda devrimci öğrencilerin öldürülen arkadaşlarının cenazelerini almak için geldikleri Adli Tıp Morgu olan bina 1985 ile 1994 yılları arasında Devlet Güvenlik Mahkemesi (DGM) olarak kullanılır. Bu yıllarda sosyalistler ve toplumsal muhalefet güçleri özel statülü DGM'lerde yargılanmakta, DGM'ler 12 Eylül hukukunun devamını sağlamaktadır. Öğrenci hareketinin 12 Eylül sonrası yeniden ayağa kalktığı sıralarda çok sayıda devrimci öğrenci de DGM'de yargılanır, cezalara çarptırılır. Gülhane Parkı ana giriş kapısı karşısında yer alan bina üniversitelerdeki eylemci öğrencilerin yollarının sık düştüğü bir mekan olarak hafızalarda yer edinir.

Devlet Güvenlik Mahkemesi daha sonra Beşiktaş sahilindeki binaya taşınacak ve DGM'lerin bir Anayasa değişikliğiyle kaldırılacağı 2004 yılına kadar burada faaliyete devam edecektir.

Liste:

Belge Yayınları

Sosyal Yayınları Kitabevi

Bilar

Devlet Güvenlik Mahkemesi, Beyazıt, 2023.

Video - Fotoğraf: Çağrı İşbilir

KOVALAMACA - İstanbul'dan sonra, Ankara'da da polisle öğrenci karşı karşıya geldi. Abdi İpekçi Parkı'ndaki heykelin önünde toplanan öğrenciler, daha sonra Kızılay Postanesi'ne doğru yürüyüşe geçti. Öğrenciler, Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığı'nun önüne geldiklerinde polis "eylemin sona erdirilmesini ve dağılmasını istedi". Bu uyarıya tepkiyle karşılayan öğrencilerden 200 kadarı, polis engelinin aşarak koşmaya başladı, polisin bazı öğrencileri gözaltına alması üzerine bir kovalamaca gözlemlendi.

Ankara'da öğrencilerin olaylı yürüyüşü

Büyük gözaltı

İstanbul'dan sonra dün de Ankara'da bin kadar öğrencinin yürüyüşünü polis coplayarak dağıttı. 173 öğrenci gözaltında.

Ankara'da Sıhhiye Alanı'nda yürüyüş yapan öğrencilerin eylemine Özal da tanık oldu.

Öğrenci temsilcilerinden oluşan 30 kişilik bir grup dün TBMM'de SHP Genel Başkanı Erdal İnönü ve DYP Genel Başkanı Hüsamettin Cindoruk'la görüştü. İzmir 9 Eylül Üniversitesi'nde 60 öğrenci açlık grevine başladı.

İstanbul, İzmir ve Bursa'dan Ankara'ya yola çıkan öğrenciler Eskişehir'de buluştular. Öğrenciler bugün Ankara'da olacak. Eskişehir'de yürüyüş yapan öğrencileri polis dağıttı, 12 kişi gözaltına alındı. 10. Sayfada

173 ÖĞRENCİ GÖZALTINDA — Güvenlik kuvvetleri olaylar sırasında 250 dolayında öğrenciyi gözaltına aldı, ancak bir bölümü daha sonra serbest bırakıldı. Kızılay civarında çevrilen öğrencilere karşı cop kullanıldığı gözlemlendi. Öğrenci dernekleri temsilcileri, gözaltındaki arkadaşlarının serbest bırakılmaması halinde açlık grevi yapacaklarını söylediler. Üst düzey bir emniyet yetkilisi ise, "Yapılan eylemin, siyasi yönü var mı, yok mu, bunu bilmiyoruz. Ama bu yürüyüş, kanuna aykırıydı" dedi. (Fotoğraf: RIZA EZER)

63 öğrenci DGM'de

İstanbul'da önceki gün çıkan olaylarda gözaltına alınan 63 öğrenci dün DGM'ye sevk edildi. İfadeleri alınan öğrenciler yeniden 1. Şube'de gözaltına alındılar. DGM Savcısı, soruşturma tamamlanmadığı için öğrencilerin bugün yeniden DGM'ye getirilmesini istedi. Adana'da gözaltına alınan 8 öğrenci tutuklandı.

Haber Merkezi — İstanbul'da öğrencilerin önceki gün üniversitelerdeki tek tip öğrenci derneği yasa önerisini protesto yürüyüşü sırasında çıkan olaylar üzerine gözaltına alınan 63 öğrenci dün DGM'ye sevk edildi. İfadeleri alınan öğrenciler

yeniden Gayrettepe'deki 1. Şube'ye getirildiler. Adana'dan yola çıkarken Pozantı'da gözaltına alınan 8 öğrenci ise tutuklandı. İstanbul Haber Servisi'nden Şenol Konukçu'nun bildirdiğine göre, dün saat 10.30'da

iki polis otobüsüyle DGM'ye getirilen 11'i kız 63 öğrenci, otobüslerden tek sıra halinde indirilerek tutukluların alındığı bölüme konuldular. Öğrencilerin DGM'ye getirilmesi sırasında Sultanahmet çevresinde geniş güvenlik önlemleri alındı ve DGM binasının çevresi Çevik Kuvvet'e mensup polisler tarafından çevrildi.

Dün saat 13.30'da başlayan ve iki savcı tarafından alınan ifadelerin tamamlanması 4,5 saat sürdü. Savcılık ifadelerin alınmasından sonra soruşturmanın tamamlanması için 63

öğrencinin bugün tekrar getirilmesini istedi. Öğrenciler, saat 10'da getirildikleri DGM'den saat 18'de polis otobüsleri ile tekrar Gayrettepe'deki 1. Şube'ye götürüldüler. Soruşturmayı yürüten savcılardan Bulban Akbaş, hazırlık soruşturmasının henüz tamamlanmadığını, bugün yapılacak incelemelerden sonra durumun belli olacağını söyledi.

Gayrettepe'deki 1. Şube'de gözaltında tutulan öğrenciler şunlar: İstanbul Üniversitesi öğrencisi (Arkası Sa. 10, Sü. 6'da)

Tartışmalı yasa tekrar komisyonunda

TBMM Genel Kurulunda bulunan "tek tip öğrenci derneği" yasa tasarısı, Milli Eğitim Komisyonu'nun ANAP'lı Başkanı tarafından geri alındı. Yasa, İçişleri Komisyonunda görüşülecek. Geri alma emrini bizzat Özal'ın verdiği öğrenildi.

ANKARA (Cumhuriyet Bülrosu) — Hükümet, öğrencilerin yoğun tepkisine yol açan tek tip dernek konusunda yumuşadı. TBMM Genel Kurul gündemine dün giren yasa önerisi Başbakan Turgut Özal'ın talimatı üzerine bir kez de İçişleri Komisyonu'nda görüşülecek olması gerekeceğiyle geri çekildi.

Öğrenciler dün TBMM'de muhalefet liderleriyle yasanın önlenmesi için görüşmeler yaparken, Milli Eğitim Komisyonu'nca benimsenen yasa önerisinin geri çekilmesini bizzat Başbakan Özal'ın istediği belirlendi.

Milli Eğitim Gençlik ve Spor Bakanı Metin Emiroğlu önerinin geri çekilmesinden sonra Cumhuriyet muhbirinin "Bu bir geri adım mı?" sorusu üzerine, "Hayır, geri adım sayılmaz. Yalnızca meseleyi yeniden değerlendirelim diye düşündük" dedi. (Arkası Sa. 10, Sü. 6'da)

Emiroğlu: Yasa çok demokratik

Milli Eğitim Bakanı: Eyleme hakkı bir taraf göremedim. Herhalde eski şevkleri, istekleri kabarıyor. Yasa çok demokratik.

DSP Genel Başkanı: Tek tip dernek yasa geri çekilsin. Bu yasa ile AET basıyurusu akıl almaz çelişki.

10. Sayfada

Galata Köprüaltı

Haliç'in iki yakasını bir köprüyle birleştirme fikrinin yüzlerce yıllık bir geçmişi olsa da modern köprüler Osmanlı padişahlarınca 19. Yüzyıl başlarından itibaren inşa ettirildiler. Bunlardan dördüncüsü olan tarihi Galata Köprüsü bir Alman firması tarafından 1912'de inşa edildi. 16 Mayıs 1992'deki yangına kadar bu köprü kullanıldı. Dubaların üzerindeki eski köprü ağır araçlar geçtikçe sallanır, zincirler gıcırdardı. Köprü'nün altında, Haliç'e bakan, Eminönü'ne yakın kesimde Arzu Birahanesi, Erzurum Çayevi ve sonraları rock bar Kemancı yanyana faaliyet gösteriyorlardı. Bu mekanların tümü aynı zamanda devrimci öğrencilerin buluşma mekanlarındandı. 1990 başlarında Ahmet Kaya eşliğinde bira içilir, sohbet edilirdi. Politik tartışmalar burada yapılır, korsan gösteriler öncesi veya sonrası burada bir araya gelindiği olurdu. Mekanlar öğrencilerin ucuz biçimde sosyalleşebilmeleri için idealdi.

Tarihi Galata Köprüsü'nün yanında çakılan kazıklarla yeni bir köprü'nün inşaatına başlandı. Yapımı tamamlanmadan, 1992 yılı Mayıs ayında Tarihi Galata Köprüsü nedeni bilinmeyen bir yangın sonucu yanarak büyük hasar gördü. Yangından sonra diğer köprü'nün yapımı hızlandırılarak 1994 yılı Aralık ayında tamamlandı ve Tarihi Köprü'nün yerinde hizmete açıldı. Eski köprü parçalar halinde Haliç'te, Hasköy civarında rıhtıma bağlandı. Galata Köprüsü yanınca yukarıda anılan mekanlar da kapanmak durumunda kaldılar. Bazıları başka yerlerde açıldı ama eski niteliğini kaybetti. Yeni köprü ise eskisinden çok farklı bir sosyal-kültürel doku oluşturdu, zamanla tümüyle turistik kitsch bir mekana dönüştü.

Galata Köprüsü, 1988.
Cumhuriyet Dergi.

Galata Köprüsü, 2023.
Video - Fotoğraf: Çağrı İşbilir

Galata Köprüsü, 2023.
Video - Fotoğraf: Çağrı İşbilir

Taksim ve Çevresi

- 1- Taksim Meydanı
- 2- İstiklal Caddesi
- 3- Emek Sineması
- 4- Galatasaray Meydanı
- 5- İTÜ Taşkışla (Mimarlık Fakültesi)
- 6- Evrensel Kültür Merkezi
- 7- Akademi Café
- 8- İktisat Fakültesi Mezunlar Cemiyeti (İFMC)
- 9- Mezopotamya Kültür Merkezi
- 10- Beyoğlu TAKSAV
- 11- Devrimci Gençlik Dergisi
- 12- Cennet Bahçesi

Taksim ve Çevresi

Taksim Meydanı

“Beyazıt Meydanı’ndan Taksim Meydanı’na Bellek Mekanları” başlıklı önceki raporumuzda öğrenci hareketinin başlıca eylem mekanlarından olduğuna değindiğimiz Taksim Meydanı ele aldığımız dönemde özel olarak öğrenci hareketinin odağında değildir. Ancak 1978 sonrasında 1 Mayıs kutlamalarına kapatılan Taksim’in yeniden 1 Mayıs Meydanı olması için verilen fiili mücadelelere her yıl binlerce öğrenci de katılmış, gözaltına alınmış, şiddet görmüştür. 1990 1 Mayıs’ında Taksim’e çıkmak için yürüyüşe geçen gruplar içinde bulunan İTÜ Elektrik Fakültesi öğrencisi Gülay Beceren açılan ateşle yaralanarak felç olur.

Yasaklı Taksim Meydanı’nın 1 Mayıs’a açılması için verilen mücadeleler 2000’li yılların ortalarına kadar devam eder. Uzun mücadeleler sonucunda 2010 yılında Taksim 1 Mayıs gösterilerine açıldığında meydana akan büyük kalabalığın içinde yine üniversiteli devrimciler ve üniversiteli muhalif yapılar önemli bir dinamik olarak yer alırlar.

2013’te Meydan yine yasaklı hale getirilir. 1 Mayıs için Taksim’e yönelen gruplar büyük bir şiddetle durdurulur. AKP’nin iyice belirginleşen otoriterleşme eğilimlerinin bir göstergesi olan bu vakadan bir ay kadar sonra Taksim Meydanı Gezi Parkı’nın ortadan kaldırılmasına itirazla başlayan ve ülke tarihinin en büyük halk hareketlerinden birine dönüşen Gezi Direnişi’nin mekanı olacaktır.

Hem direnişte hem de Gezi Parkı’nda oluşan dayanışmacı komünde üniversiteli devrimciler etkin biçimde yer alırlar. Gezi, üniversitelerde öğrenci hareketinin dokunduğu kesimlerin de ötesinde binlerce öğrenciyi harekete geçiren, onlara farklı kimlik kazandıran bir dönüm noktası olur.

1950’li yıllarda Taksim Meydanının görünümü

2013 Gezi Direnişi sırasında Taksim Meydanı ve burada bulunan AKM binasının görünümü

Taksim Meydanı, 2023.
video- fotoğraf: Çağrı İşbilir

İstiklal Caddesi

İstiklal Caddesi her dönem toplumsal muhalefetin görünürlük kazandığı eylem mekanlarından biri olmuştur. 1980'li ve 90'lı yıllarda da toplumsal muhalefetin çok farklı kesimleri tarafından yürüyüş güzergahı olarak sıklıkla kullanılır. Aynı zamanda cadde ve ona açılan sokaklar bu yıllarda giderek; kültür merkezleri, yayınevleri, kitapçılar, sinema ve tiyatrolar ile kafelerin yoğunlaştığı bir muhalif sosyal-kültürel dokuya sahip olur. Üniversiteli genç devrimciler burada sosyalleşir, kültürel alışverişe ve üretime dahil olur. Siyasi parti binaları, kültür merkezleri ve dergi büroları ile pek çok sol siyasi hareket buradan yönlendirilir.

İstiklal Caddesi bu dönemde öğrenci hareketinin eylemlerine de tanık olur.⁴ Mis Sokak, Galatasaray Meydanı gibi yerlerde toplanan kitleler İstiklal Caddesi boyunca yürüyüş ya da Postane'den toplu telgraf çekme gibi eylemler gerçekleştirirler.

Cadde ve çevresindeki sokaklar çoğu zaman farklı yerlerde yapılan eylemler ya da faşistlerle yaşanan çatışmalar sonrası devrimci gençlerin birbirlerini buldukları, görüşüp, ertesi gün için karar aldıkları mekan olarak da işlev görür. Özellikle Mis Sokak 90'lı yılların ikinci yarısında öğrenci hareketi içindekilerin toplanma mekanıdır.

İstiklal Caddesi 2003 yılında ilk defa gerçekleştirilen, 2011 ve 2013 yıllarında ise en kalabalık katılımın sağlandığı İstanbul Onur Yürüyüşü'nün ve 8 Mart Feminist Gece Yürüyüşü'nün de mekanı olur.

İstiklal Caddesi, 2023.
Video - Fotoğraf: Çağrı İşbilir

⁴ Örneğin Mart 1996'da üniversitelerin ticarethaneye dönüşmesini, harç zammını ve tutuklamaları protesto eden Koordinasyon'a bağlı öğrenciler Beyoğlu Mis Sokak'tan Taksim'e yürür. (<https://x.com/GunlukArsiv/status/1237296190380793862?s=20>)

İstiklal Caddesi, 2023.
Video - Fotoğraf: Çağrı İşbilir

Emek Sineması

Dönemin kültürel yaşamında odak mekanlardan biri de Emek Sineması'dır. Sinema, Abraham Paşa tarafından, Mimar Alexandre Vallauray'a 1880'li yılların başında yaptırılan ünlü Büyük Klüp binası Cercle d'Orient'in arka bahçesinde, Melek Sineması adıyla 1924 yılında açılır. Sinema içinde yer aldığı karmaşık yapı kompleksiyle birlikte zaman içinde tadilatlar geçirir, kapatılır yeniden açılır. 1950 sonlarında Emekli Sandığı'nın kurduğu Emek Film'in işletmeciliğinde Emek Sineması adını alır. 1993 yılında restorasyondan geçen sinema, son olarak 2000 yılında koltukları ve ses düzeni yenilenerek, modern bir teknolojiye kavuşur.

Emek Sineması birçok yerli ve yabancı filmin kalabalık gösterimlerinin yapıldığı bir cazibe merkezi olur.

1980'li yılların ortalarından itibaren İstanbul Film Festivali'ne ve İKSV'nin Filmekimi etkinliğine evsahipliği yapan sinema özellikle de gençlerin sinema ile buluştuğu bir mekan olarak öne çıkar. Emek Sineması'nın da içinde yer aldığı koruma altındaki tarihi değere sahip yapı kompleksinin yıkılarak alışveriş merkezine dönüştürülmesi projeleri 1990'lı yıllardan 2010'a kadar karmaşık hukuki süreçler ve mücadeleler eşliğinde devam eder. 2010'da Emek Sineması'nı kapattırmamak için yoğun bir mücadele başlar. Sinema sanatçılarının da içinde yer aldığı ve geniş kesimlerce sahiplenilen eylemler başta Mimarlar Odası olmak üzere sivil toplum örgütlerinin sürdürdüğü hukuk mücadelesine eşlik eder. Eylemler giderek sertleşen polis müdahaleleri ile karşılaşır. Emek Sineması için başlayan hareket bir anlamda Gezi Direnişi'nin öncüllerinden biri olarak kabul edilir.

Emek Sineması için verilen mücadele 90'lar boyunca neo-liberal saldırıya karşı verilen çeşitli mücadelelerin kültür-sanat alanındaki devamı niteliğindedir. Mücadele içinde öğrenci hareketinin etkin öznesi olmuş Can Atalay, Begüm Özden Fırat gibi isimler de yer alır.

Emek Sineması Direnişi - Can Atalay, 14 Mart 2013. video - Fotoğraf: Çağrı İşbilir

Emek Sineması İstanbul Film Festivali biletleri, 2000. Eylem Delikanlı arşivi

Emek Sineması Video - Fotoğraf: Çağrı İşbilir

Emek Sineması'nın içinde yer aldığı tarihi yapı bütünü sonunda 2013 Mayıs'ında zor yoluyla ve hukuksuzca yıkılır ve yerine Demirören AVM yapılır. Proje sahipleri Emek Sineması'nı AVM içine taşıdıklarını iddia etseler de demokratik kamuoyu bunu hiç bir zaman kabul lenmez. Emek Sineması'nın yıkılması İstiklal Caddesi'nde devam eden sermayeleştirme sürecinin simgesel bir parçası olarak görülür. Dar bütçeli öğrencilerin, toplumun emeğiyle geçinen kesimlerinin sinemaya, sanata, kültüre erişiminin daha zor ve daha pahalı geldiği süreç bugün de devam etmektedir.

Galatasaray Meydanı

İstiklal Caddesi'nin orta noktası olan Galatasaray Meydanı görünür bir eylem alanı olarak her zaman toplumsal muhalefetin öne çıkan mekanlarından olmuştur. Meydanda toplanarak cadde boyunca aşağıya, Tünel'e ya da yukarı Taksim'e yürüyün eylem kollarını veya buralardan yürüyerek gelip Galatasaray Meydanı'nda gösteri yapan toplulukları görmek İstiklal Caddesi için olağan bir durumdur.

Dönemin öğrenci hareketi de bu eylem mekanını sık sık kullanır. Örneğin 21 Kasım 1995 tarihinde Galatasaray Meydanı'ndaki Postane önüne yürüyen Öğrenci Koordinasyonu üyeleri üniversite harçlarına yapılan zamlara karşı topladıkları ve TBMM'ye gönderdikleri 350 bin imzanın takipçisi olduklarını belirten bir açıklama yaparlar.

Meydan'da gerçekleşen ve giderek onunla özdeşleşen en önemli eylem ise 1995'te başlayarak günümüze kadar devam eden Cumartesi Anneleri/İnsanları'nın sessiz oturma eylemidir. Gazi Katliamı'nın ardından 21 Mart'ta gözaltına alınan ve bir daha haber alınamayan Hasan Ocak'ın bulunması talebiyle Ocak ailesi ve insan hakları savunucuları "Arkadaşıma Dokunma" kampanyasını başlatırlar. Hasan Ocak'ın zorla kaybedilmesi öğrenci gençlik arasında da büyük yankı bulur. Ailesi, Beykoz Ormanı'nda işkenceyle öldürülmüş bedenine 15 Mayıs 1995'te ulaşır. Bu süreçte Galatasaray Meydanı'nda her Cumartesi oturma eylemi başlatılır. Her eylemde zorla kaybedilen bir isim anılır ve failerin bulunması talebi dile getirilir. Bu tarihsel nitelikteki eylemin katılımcıları arasında üniversiteli devrimciler de sık sık yer alırlar. Acı olanıysa, gözaltında kaybedilen İsmail Bahçeci, Soner Gül, Hüsamettin Yaman, Cüneyt Aydınlar gibi birçok üniversite öğrencisinin de eylemde akibetinin sorularından olmasıdır. 90'larda toplumsal muhalefetin üzerinde gezen karanlık, genç yaşta çok sayıda öğrenci hareketi aktivistini, öncüsünü de aramızdan almıştır.

Cumartesi Anneleri / İnsanları, 2024.
Video - Fotoğraf: Çağrı İşbilir

Üniversite harçlarına zamları protesto için meclise gönderilen imzalar hakkında Öğrenci Koordinasyonu açıklaması (Cumhuriyet, 22.11.1995)

Öğrenciler, Meclis'ten yanıt bekliyor

İstanbul Haber Servisi - Üniversite harçlarına yapılan zamları protesto etmek için toplanan 350 bin imzanın takipçisi olduklarını belirten öğrenciler, Türkiye Büyük Millet Meclisi'ne (TBMM) telgraf çektiler. İstiklal Caddesi'nde "Ferman devletirse, üniversiteler bizindir", "Param yok,

derdim YÖK" pankartları açarak yürüyen yaklaşık 100 kadar öğrenci, Galatasaray Postanesi önünde basın açıklaması yaptı. Toplanan imzaları 20 ekimde TBMM Başkanlığı'na sunduklarını söyleyen öğrenciler, aradan bir ay geçmesine karşın bir açıklama yapılmadığını ifade

ettiler. Üniversitelerin özerkleşmesinin gerektiği belirtilen açıklamada, "Bağımsız, demokratik Türkiye istiyoruz" denildi. Şiddetli yağış altında süren eylemde güvenlik güçleri öğrencilere müdahale etmedi. (Fotoğraf: KEREM ILGAZ)

Galatasaray Meydanı'ndaki oturma eylemi zaman zaman polis zoru nedeniyle yaşadığı bütün kesintilere, açılan davalara vb. rağmen Türkiye'nin simgesel bir sivil itaatsizlik eylemi olarak devam etmektedir. Cumartesi Anneleri / İnsanları 27 Mayıs 1995'ten bu yana Galatasaray Meydanı'nda yasaklamalara, saldırılara ve gözaltılara rağmen sessiz eylemlerine devam ettiler. 800. hafta buluşmasından bu yana polis ablukasında ve hak savunucularına kapalı olan meydan 11 Kasım 2023'te Cumartesi Anneleri/İnsanları'nın kararlı mücadelesi sonucu belli sınırlamalarla da olsa tekrar eylemlere açılmıştır.

Galatasaray Meydanı da son yılların giderek otoriterleşen, yasakçı iklimine rağmen yapılan eylemlerin ya da eylem girişimlerinin başlıca mekanlarından biri olmayı sürdürür.

İTÜ Taşkışla (Mimarlık Fakültesi)

Taşkışla Osmanlı döneminde 1846-1852 yılları arasında İngiliz mimar Williams James Smith ve yardımcısı Osmanlı kalfa İstefan tarafından yapılmıştır. Yapı yeni rönesans üslubu kullanılarak Mekteb-i Tıbbiye-i Şahane (Askeri Tıbbiye) için hastane olarak tasarlanmıştır. Sonraları askeri kışla olarak kullanılmaya başlanmıştır. 31 Mart olayları sırasında Taşkışla'nın içinde kalan Avcı Taburu ile Hareket Ordusu birlikleri arasındaki çarpışmalara sahne olmuştur. Cumhuriyet'in ilanından sonra Taşkışla Maarif Vekaleti'ne devredilmiştir. 1950 sonrası büyük bir onarımdan geçtikten sonra İstanbul Teknik Üniversitesi Rektörlüğü ve Mimarlık ve Gemi İnşaat Fakülteleri olarak kullanılmaya başlanmıştır. 1983 yılında Eski Eserler ve Anıtlar Yüksek Kurulu tarafından korunması gerekli birinci sınıf tarihi yapı olarak listeye alınmıştır. 80'lerin sonunda İTÜ'nün kent içinde bulunan yerleşkelerini Maslak'ta yer alan Ayazağa Yerleşkesi'ne taşınmasıyla Taşkışla'nın da boşaltılması gündeme gelmiştir. Dönemin hükûmeti tarafından otel olarak kullanılması amacıyla 49 yıllığına otel yapılmak üzere bir yapı firmasına kiralanmıştır. Bunun üzerine 1988 yılında İdare Mahkemesi'nde kararın iptali için bazı öğretim üyeleri tarafından dava açılmıştır. Bu süreçte o sırada binada eğitim yapan Mimarlık ve Gemi İnşaat Fakültelerinin öğrencileri oturma eylemleri, basın açıklamaları, binanın etrafında zincir oluşturma vb. eylemlerle otele dönüştürme girişimine karşı tepkilerini ortaya koydular. Mimarlar Odası, duyarlı akademisyenler ve devrimci öğrencilerin ortak çabaları sonucu İdare Mahkemesi 1989 yılında tüm idari işlemleri iptal ederek Taşkışla'nın İTÜ'de kalmasına karar vermiştir. Taşkışla halen İTÜ Mimarlık Fakültesi olarak kullanılmaktadır.

Taşkışla öğrenci hareketi için her zaman canlı bir buluşma noktası oldu. Tarihi, havuzlu iç avlusu, büyük amfileri ve kantiniyle canlıydı. 1995'teki Öğrenci Koordinasyonu'nun kuruluş toplantısı da burada yapıldı.

İTÜ Taşkışla Mimarlık Fakültesi, 2021.
Video - Fotoğraf: Çağrı İşbilir

Evrensel Kültür Merkezi

Yayın hayatına Aralık 1991'de başlayan Evrensel Kültür dergisi 2016'da OHAL KHK'sı ile kapatılana kadar uzun soluklu bir yayın olarak dikkat çeker. Aydın Çubukçu'nun yayın yönetmenliğinde yola çıkan dergide zaman içinde pek çok kültür, edebiyat ve sanat üreticisi katkı yapar. Dergiyi yayınlayan Halkın Kurtuluşu, Emek Partisi çevresi aynı isimli kültür merkezini de o dönem kültür hayatının merkezi olan İstiklal Caddesi'nde kurar ve işletir.

Cadde üzerinde, Galatasaray Meydanı'nda yer alan tarihi Aznavur Pasajı'nın en üst katında faaliyet yürüten Evrensel Kültür Merkezi benzerleri gibi aynı zamanda üniversiteli devrimcilerin buluşma ve siyasi, kültürel etkinliklere katılım mekanlarından biri olmuştur.

Aznavur Pasajı, 2023.
Video - Fotoğraf: Çağrı İşbilir

Akademi Cafe

İstiklal Caddesi'ne açılan sokaklardan biri olan Mis Sokak 90'lı yıllarda toplumsal muhalefetin hem eylem hem de sosyalleşme mekanlarından biridir. Sokakta yer alan çok sayıda kafe ve bar sol politik aktivistlerin devam ettiği yerler olarak dikkat çekerler. Sokak zaman zaman yürüyüşlere başlama için toplanma noktası olarak da kullanılır. Akademi Cafe de özellikle Öğrenci Koordinasyonu çevresinin devam ettiği mekanlardan biridir. İstiklal Caddesi'nden girince sol kolda, sokağın sonlarında yer alan birkaç katlı kafenin özellikle geniş bir salonu bulunan zemin katı Koordinasyon'un önemli eylem günlerinin akşamlarında başlıca buluşma noktalarından biri olur.

Beyoğlu'ndaki hızlı ve sürekli değişime paralel olarak Akademi Cafe de kapanmış, yerinde farklı isimlerle açılan mekanlar olmuştur. Ancak Mis Sokak günümüzde de toplumsal muhalefetin ve son dönemde özellikle LGBTİ+ eylemlerinin odak noktalarından biri olmaya devam ediyor.

İktisat Fakültesi Mezunlar Cemiyeti (İFMC)

İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi Mezunları Cemiyeti (İFMC), 1 Mart 1943 tarihinde fakültenin ilk mezunları tarafından İktisatlılar arasındaki dayanışmayı geliştirmek ve Türkiye'nin gündeminde olan konuların İktisat'lı bakış açısı ile tartışılmasını ve sorunların çözüm yollarının sağlıklı zeminlerde bulunmasını sağlamak amacıyla kurulmuştur. Düzenlediği seminer, konferans vb. etkinliklerle, düzenli yayını İktisat Dergisi ile entelektüel yaşama önemli katkıları olmuştur. Cemiyetin Taksim Elmadağ'da Gezi Parkı'nın tam karşısında yer alan Ceylan Apartmanı'ndaki lokali 1980'li yıllardan 2000'li yıllara kadar sol görüşlü aydınların ve öğrencilerin başlıca buluşma ve tartışma mekanlarından birisi durumundadır.

Gülten Kazgan, Asaf Savaş Akat, Tülay Arın, İzzettin Önder gibi İktisat Fakültesi'nin hocalarının; Çetin Altan, Murat Belge gibi gazeteci ve yazarların katıldığı önemli söyleşiler yapılır. Aynı zamanda görece ekonomik şartlarda içki içilebilecek bir mekandır.

Lokalin bulunduğu Ceylan Apartmanı ünlü mimar Sedad Hakkı Eldem tarafından tasarlanmış ve 1932-1933'te inşa edilmiştir. Bina ileri doğru uzanan yapısı ve park manzaralı balkonu nedeniyle "gemi" diye anılır.

İFMC lokali geçtiğimiz yıllarda AKM yanındaki başka bir binaya taşınmıştır.

Mezopotamya Kültür Merkezi

27 Eylül 1991 tarihinde, aralarında Musa Anter, İsmail Beşikçi, Ali Temel gibi aydın ve sanatçıların bulunduğu bir grup tarafından kurulan Mezopotamya Kültür Merkezi (kısaca: MKM, Kürtçe: Navenda Çanda Mezopotamya; NÇM) İstiklal Caddesi üzerindeki binasında faaliyete geçer. Daha sonraki yıllarda uzun yıllar mekan edineceği Tarlabası'ndaki binaya taşınır. Ancak 2020'de bu binayı boşaltmak durumunda bırakılır. 12 Kasım 2016 tarihinde OHAL KHK'sı ile kapatılana kadar Kürt kültürünün ve sanatının geliştirilmesi, tanıtılması için kolektif bir çalışmanın mekanı olmuştur.

1990'lı yıllarda Kürt öğrencilerin başlıca uğrak yerlerinden birisidir. Bunun yanı sıra, Kürt gençlerinin kültürlerini öğrendikleri; müzik, tiyatro vb. sanatsal etkinliklerle gelişmesine katkı sundukları bir okul olarak işlev görür. MKM'nin Kürt dili, edebiyatı, tarihi gibi konuların yanı sıra bünyesinde yeni müzik grupları kurması ve bunların albümlerini çıkarmasıyla birlikte grup müziklerinde büyük bir artış yaşanır. Koma Mezrabotan, Koma Çiya, Agirê Jîyan, Koma Azad, Koma Rojhilat, Koma Rewşen, MKM'de çalışmalarını sürdüren müzik gruplarından bazılarıdır. Kürt grup ve sanatçılar dönem içinde yapılan öğrenci şenliklerinde, gecelerde ve eylemlerde yer alarak müzikleriyle coşku kattılar. Aynı zamanda öğrenci hareketi içinde halkların kardeşliği, kültürel çeşitlilik gibi temalarda güçlü bir farkındalık oluşmasında da MKM ve özellikle müzisyenlerinin büyük katkısı oldu.

Mezopotamya Kültür Merkezi eski binası, Taksim, 2023.
Fotoğraf - Video: Çağrı İşbilir

Beyoğlu TAKSAV

Oğuzhan Müftüoğlu, Can Yücel, Rifat Ilgaz, Korkut Boratav, Fikret Başkaya, Emil Galip Sandalcı, Halit Çelenk, Aytaç Arman gibi aydınlar tarafından 1993 yılında kurulan Toplumsal Araştırmalar Kültür ve Sanat İçin Vakıf (TAKSAV) kültürel ve sanatsal faaliyetler sürdürmenin yanı sıra 90'lı yıllarda öğrenci hareketi içinde yer alanlar için bir toplantı ve sosyalleşme mekanı da olmuştur. Beyoğlu'nda bulunan Vakıf lokali özellikle Devrimci Gençlik çevresinden, Özgürlük ve Dayanışma Partisinden (ÖDP) öğrencilerin başlıca uğrağı ve politik merkeziydi. Öğrenci Koordinasyonu ve ÖDP Gençliği içindeki tartışmaların birçoğu bu mekanda gerçekleştirilirdi. Mekan bu çevrelerden öğrenciler arasında kısaca Vakıf olarak isimlendirilmekteydi.

TAKSAV eski binası, Taksim, 2023.
Video - Fotoğraf: Çağrı İşbilir

TAKSAV sonraki yıllarda Kadıköy'e taşındı. Günümüzde faaliyetlerini Kadıköy Moda'daki binasında sürdürmektedir.

Devrimci Gençlik Dergisi

Devrimci Yol geleneğinden gelenler içindeki ayrışma ve tartışmalardan sonra 1988-89'da şekillenen oluşum 1990 Ocak ayında "Emperyalizme ve Faşizme Karşı Devrimci Gençlik" dergisini çıkarmaya başlar. İlk bürosu Cağaloğlu'nda, Cağaloğlu yokuşundan Yerebatan Sarıncı'na doğru dönünce sağ sıradadır. Daha sonra Beyoğlu'nda önce Tünel civarına, ardından Mis Sokak'a taşınır. Mis Sokak'ta önce girişte sağdaki eczanenin olduğu binanın ikinci katında, sonra yine Mis Sokak sağdan sonundaki apartmanın ikinci katında faaliyet yürütür.

Devrimci Gençlik çevresi “Yarın” sonrası öğrenci derneklerinde en etkili olan gruptur. Derneklerin sönümlenmesinin ardından okullarda kurulan cephelerin ve giderek onların bir araya geldiği Koordinasyon’un ortaya çıkmasında da Devrimci Gençlik dergisinin teorik ve taraftarlarının pratik katkısı belirleyici önemdedir.

Devrimci Gençlik Dergisi.
Fahrettin Erdoğan Arşivi

Cennet Bahçesi

Cennet Bahçesi Gümüşsuyu’nda, Alman Konsolosluğu yanından giren sokakla inilen, deniz manzaralı bir gizli bahçeydi. Solcu öğrencilerin uğrak mekanlarındandı. Okuma ve sohbet için ideal bir mekandı. 1998’de Sinai Kalkınma Bankası Tesisleri’ne dönüştü.

Liste:

Balo Sokak

Özgürlük ve Dayanışma Partisi - Beyoğlu

Semerkant Kitabevi

İstanbul Film Festivali sinemaları (Emek, Beyoğlu, Atlas, Alkazar)

Leman Kültür

İskenderiye Kütüphanesi

Karavan Rock Bar

Bulunmaz Kültür Merkezi

Atatürk Kültür Merkezi

Cadı Kazanı

Cennet Bahçesi.
Epi Mimarlık websitesi.

Cennet Bahçesi, Gümüşsuyu, 2024.
Video - Fotoğraf: Çağrı İşbilir

Beşiktaş ve Çevresi

- 1- Yıldız Teknik Üniversitesi Kampüsü
- 2- Mimar Sinan Üniversitesi Kampüsleri
- 3- Marmara Üniversitesi İletişim Fakültesi Kampüsü (Nişantaşı)
- 4- Kamburun Bahçesi
- 5- Ortaköy Kültür Merkezi (OKM)
- 6- Ortaköy Çay Bahçeleri
- 7- Gayrettepe Emniyet Müdürlüğü / 1. Şube
- 8- Boğaziçi Kampüsü

Beşiktaş ve Çevresi

Yıldız Teknik Üniversitesi Kampüsü

Beşiktaş'tan yukarı, Barbaros Bulvarı boyunca çıkıldığında sağda Yıldız Sarayı bitişiğinde yer alan Yıldız Teknik Üniversitesi (YTÜ) Kampüsü dönem boyunca öğrenci hareketinin etkin olduğu mekanlardan biridir. Bir binalar, parklar, köşkler bütünü olarak 1800'lü yılların başlarında oluşmuş olan Yıldız Sarayı'nın Hünkar Dairesi 1937'den itibaren YTÜ'nün rektörlük binasına dönüşmüştür. Türkiye'de imar işlerinin ve teknik hizmetlerin artması nedeniyle oluşan ihtiyacı karşılamak amacıyla 1937 tarihinde Nafia Fen Mektebi lağvedilerek yerine İstanbul Teknik Okulu kurulmuş ve okula Yıldız Sarayı müstemilatından, bugün de kullanılmakta olan binalar tahsis edilmiştir. Okul 70'li yıllarda İstanbul Devlet Mühendislik ve Mimarlık Akademisi (DMMA) olarak eğitim vermiş; 1982'de Yıldız Üniversitesi; 1992'de ise Yıldız Teknik Üniversitesi adlarını almıştır.

DMMA 1968 devrimci gençlik hareketinin ilk kayıplarını verdiği mekan olarak tarihte yerini alır. Aralık 1969'da önce Mehmet Sevinçbüyük öldürülür ardından onun cenazesi sırasında yandaki camide verilen vaazla kışkırtılan faşist topluluğun silahlı saldırısında Battal Mehettoğlu yaşamını yitirir. Cenazesi çok kitlesel bir gösteriye dönüşür.

Öğrenci derneklerinin yeniden canlanmaya başladığı dönemde ilk yasal dernek 1984-85'te Yıldız Üniversitesi'nde kurulur. Kampüsün geniş yemekhanesi ve hemen onunla iç içe olan kantin devrimci öğrencilerin ve öğrenci derneği faaliyetinin odağı durumundadır.

Yıldız Teknik Üniversitesi. YTÜ Websitesi

2 Mart 1990 tarihinde Yıldız Üniversitesi'nde gerçekleşen işgal de dönemin önemli eylemlerindedir. 1 Mart'ta bir sosyalist gruba bağlı öğrencilerin okulda yaptığı forumu izleyen sivil polisin dövülmesi sonrası kampüse giren güvenlik güçleri çok sayıda devrimci öğrenciyi gözaltına alır. Ertesi gün yaşananları protesto etmek için forum ve yürüyüş kararı alınır ancak yönetim okulu tatil eder. Karara rağmen forum kararından vazgeçilmemesi ve dahası işgal kararının tartışılmaya başlanması sırasında polisin ilk müdahalesi gerçekleşir. Bu sırada öğrencilerin bir bölümü rektörlüğe doğru çekilip kapıyı kapatırlar ve işgal başlamış olur. Akşama doğru polis şiddetli biçimde müdahalede bulunur ve işgal, yaklaşık 100 öğrencinin gözaltına alınması, çoğunun tutuklanması ile sonuçlanır. Tutuklananlar 3 Haziran'da DGM'de yapılan duruşmada tahliye edilirler.

90 ortalarında çeşitli okullardaki cephelerden oluşan Öğrenci Koordinasyon'un en dinamik ayaklarından birisi de YTÜ Özgürlük ve Dayanışma Cephesi'dir. Cephe hem kampüste gerçekleştirdiği etkinlik ve eylemlerle hem de katıldığı ortak eylemlerdeki canlılığıyla dikkat çeker.

YTÜ kampüsündeki kantinde devrimci öğrenciler bir eylem sırasında halay çekerken.

Mimar Sinan Üniversitesi Kampüsleri

Mimar Sinan Üniversitesi'nin (MSÜ) Fındıklı'daki merkez kampüsü ve Beşiktaş sahildeki Fen-Edebiyat Fakültesi binası öğrenci hareketinin canlı mekanlarındandır.

1859'da inşa edilen, Osmanlı'nın son yıllarında Meclis binası olarak da hizmet veren Cemile Sultan Sarayı binasında 1926 yılından itibaren öğretime devam eden MSÜ'nün kökeni, 1882'de kurulan Sanayi-i Nefise Mektebi'ne dayanır. Burası Güzel Sanatlar Fakültesi; eski deyişle "Akademi"dir.

3 Eylül 1991'de İstanbul Yükseköğretim Gençliği ile Dayanışma Derneği'nin (İYÖ-DER) Mimar Sinan Üniversitesi'nin Fındıklı kampüsünde açtığı Rehberlik Masası'nın başında yeni kayıt olan öğrencilere destek olmak ve mücadeleye katmak için çabalayan, moda tasarım öğrencisi, bir PTT işçisinin kızı olan 20 yaşındaki Seher Şahin masayı kaldırmaya çalışan polislerce 3. kattan atılarak öldürülür. Olay büyük tepkilere neden olur. Cenazesi 10 Eylül'de kitlesel bir cenaze töreniyle toprağa verilir.

MSÜ'nün Beşiktaş'ta bulunan Fen-Edebiyat Fakültesi 90'lı yıllar öğrenci hareketinin en hareketli mekanlarından biridir. Eski bir tütün deposunun binasını kullanan okulun nüfusu görece az olsa da hem merkezi konumu hem de öğrencileri arasında yer alan etkin kişiliklerle öğrenci hareketinin dikkat çekici mekanlarından olur. 90 başlarındaki yoğun kulüp faaliyetleri giderek MSÜ Muhalif Cephe'ye dönüşür. Cephe, harçlara karşı okulları terk etmeme/geceleme eylemi, kantin forumları, sınıf çalışmaları vb. ile etkin bir oluşumdur. Aynı zamanda Koordinasyon'un öncü oluşumlarından. Öğrenci Koordinasyonu'nun bütün eylemlerine MSÜ Cephe ciddi bir katılım gösterir. Koordinasyon dışında kalan siyasi gruplar, Platforma bağlı devrimciler ve Kürt yurtsever öğrenciler de okulda etkin çalışmalar yürütürler.

Okul 2000'li yıllarda Bomonti'de inşa edilen yeni binasına taşınır. Günümüzde de öğrencilerin etkin ve eylemli olduğu bir okul durumundadır.

Mimar Sinan Üniversite Fındıklı Merkez Kampüsü, 2023.
Video - Fotoğraf: Çağrı İşbilir

Mimar Sinan Üniversitesi Beşiktaş Kampüsü, 2023.
Video - Fotoğraf: Çağrı İşbilir

Marmara Üniversitesi İletişim Fakültesi Kampüsü (Nişantaşı)

Kısa adıyla Marmara İletişim, Türkiye'nin en köklü iletişim fakültesidir. 1948 yılında İstanbul Gazetecilik adıyla orta dereceli bir eğitim kurumu olarak açılan okul 1967 yılında İstanbul Özel Gazetecilik Okulu adıyla devam etmiş, 1971 yılında devlet okulu yapıldıktan sonra 1973 yılında İstanbul Gazetecilik Yüksek Okulu adıyla 4 yıllık eğitime geçmiştir. 1982 yılında Marmara Üniversitesi'ne bağlanarak Basın Yayın Yüksekokulu adıyla eğitime devam etmiştir. 1992 yılında ise İletişim Fakültesi'ne dönüştürülmüştür. Nişantaşı kampüsü İletişim Fakültesi yanında Diş Hekimliği Fakültesi'ni de barındırmaktadır. Tartışmalı bir kentsel dönüşüm projesi olarak 2018 yılında ihaleye çıkarılan 26 dönümlük kampüs arazisi DAP Yapı'ya satılmış ve İletişim Fakültesi Göztepe Kampüsü'ne taşınmıştır.

Küçük bir kampüs ve görece az sayıda öğrencisi olmasına rağmen muhalif öğrencilerin etkin olduğu bir okuldur. Ağırlıklı olarak Muhalif Oluşum'dan, Koordinasyon'dan öğrencilerin aktif olduğu fakülte kentin merkezi bir noktasında bulunması sebebiyle diğer okul ve fakültelerle eylem ve direniş birliği içerisinde olmuştur.

Marmara Üniversitesi Nişantaşı Kampüsü.
Marmara Üniversitesi İletişim Fakültesi
Nişantaşı Kampüsü Instagram Sayfası Arşivi

Türkiye'de iletişim biliminin kurucusu olarak sayılan Prof. Dr. Ünsal Oskay uzun yıllar Marmara İletişim'de öğretim görevlisi olarak çalışmış ve dekanlık yapmış, okulun ismi onunla anılır olmuştur. Frankfurt Okulu'nun Türkiye'de tanınmasını dersleri ve çevirileriyle sağlayan Oskay'ın Marmara İletişim'deki iletişim sosyolojisi, uygarlık tarihi gibi dersleri hem fakülte içindeki hem de dışarıdan gelen muhalif öğrencilerin istisnasız katılım gösterdikleri dersler olmuştur. Öğrenci hareketinin içinde aktif olan ve sonraki yıllarda farklı mücadele alanlarında aktivizme devam eden birçok mezunu ise iletişim alanında da isimleri öne çıkan kişiler olmuştur.

Marmara Üniversitesi Nişantaşı Kampüsü.
Marmara Üniversitesi İletişim Fakültesi
Nişantaşı Kampüsü Instagram Sayfası Arşivi

Marmara Üniversitesi Nişantaşı Kampüsü.
Marmara Üniversitesi İletişim Fakültesi
Nişantaşı Kampüsü Instagram Sayfası Arşivi

Kamburun Bahçesi

Beşiktaş semti sakinlerinin Kamburun Bahçesi olarak isimlendirdikleri, Tarihi Çay Bahçesi adıyla hizmet veren mekan İhlamurdere Caddesi'ne deniz tarafından girdikten yaklaşık iki yüz metre sonra solda bir kapıdan girilen geniş bahçedir. Büyük, yaşlı ağaçların gölgelediği geniş alan geçmişte gazino ve yazlık sinema olarak hizmet vermiştir. 1980'li yıllarda burada tahta sandalyeli bir çay bahçesi bulunmaktaydı. Çayın yanı sıra bira da içilebilen geleneksel bahçede her yaştan ve kesimden semt sakini sohbet etme imkanı bulabiliyordu. 80'li yılların sonlarında bahçede İşçi Kurultayı, devrimci grupların konserleri vb. etkinlikleri izlemek mümkündür. Bahçenin bir bölümü 1990'ların sonlarına doğru otoparka, bir bölümü de içkili lokantaya dönüştürüldü. Yakın yıllarda ise çay bahçesi tamamen tasfiye edilerek adı kamuoyunda tepkiyle karşılanan olaylara karışan bir gece klübü işletilmeye başlandı. Dönem içinde bahçe solcu öğrencilerin buluşma, sohbet mekanı idi. Buluşmalar, tartışmalar öğrenci bütçesi için de uygun, dışarıdan yiyecek getirilebilen bu mekanın plastik sandalyeli masalarında yapıldı.

Kamburun Bahçesi.

Ortaköy Kültür Merkezi (OKM)

Devrimci Sol çevresine yakın devrimcilerin gittiği, Grup Yorum'un kültürel etkinlikler, konserler yaptığı bir mekandır. Konserler, film gösterimleri, kurslar vb. ile etkin bir kültür merkezi olarak 80'li yıllardan 90 ortalarına kadar faaliyet göstermiştir. Grup Yorum'un başta Haziran'da Ölmek Zor gibi kült albümleri olmak üzere birçok müzik çalışması burada gerçekleştirilir. 22 Eylül 1989 tarihinde şair Hasan Hüseyin için yapılan anma gecesi görkemli bir etkinliğe dönüşür. Hasan Hüseyin şiirlerinden yapılan besteleri devrimci sanatçılar bini aşkın izleyicinin hıncahınç doldurduğu salonla birlikte seslendirilirler. Ertesi gün OKM'ye polis baskını yapılır ve gecede slogan atıldığı gerekçesiyle bir süre kapatılır. Gelen tepkiler nedeniyle OKM 20 gün sonra açılrsa da sonraki yıllarda da baskınlar ve kapatmalarla karşılaşır.

OKM türü bağımsız kültür merkezleri 12 Eylül'ün baskıcı ortamının hala kendini hissettirdiği yıllarda yok edilen bir politika zemininin inşasında uzun yıllar önemli roller oynadılar. Özgür Derya şöyle yerinde bir betimleme yapar:

“Bu kültür merkezleri o zamana kadar hiç olmadık bir biçimde kolektivism ve disiplinlerarası iletişim, geçişlilik yaratıp muhalif sanatın sınırlarının genişlemesine katkıda bulundu. Müzisyenler tiyatro oyunlarına müzik yapar, tiyatrocular müzik dinletilerinde şiir okur, resim yeteneği olanlar afiş hazırlar vs. Mekanın temizliği, çayı, kahvesi yine bir kolektivism içinde yapılır, etkinliklerde herkes her türlü angaryayı üstlenir, afiş asar, bilet satar, sandalye taşır vs.”⁴

Ortaköy Kültür Merkezi'nde oluşan politik kültürel gelenek 90'lı yılların sonlarına doğru Okmeydanı'nda kurulan İdil Kültür Merkezi çatısında devam ettirilir.

Kültür Merkezi eski binası, 2023.
Video - Fotoğraf: Çağrı İşbilir

⁴ <https://sendika.org/2020/06/grup-yorum-ya-da-bir-muhalefet-deneyimi-olarak-muzik-589051>

Gayrettepe Emniyet Müdürlüğü / 1. Şube

1990 ortalarına kadar devrimci öğrencilerin gözaltına alındıkları, işkence pratikleri ile anılan emniyet binasıdır. Öğrenci derneği kurma çalışması yürüten, eylemlere katılan devrimci öğrencilerin yolu sık sık buraya düşmüştü. 12 Eylül'ün öncesinde ve sonrasında bir işkence merkezi olarak bilinmesinin yanı sıra birçok gözaltında kayıp/zorla kaybedilmenin yaşandığı yer olarak da kayıtlara geçmiştir. Türkiye'nin 12 Eylül sonrası karanlık döneminin simgesi olmuş bir mekandır.

Yakın zamanda Tarihsel Adalet için Bellek Müzesi Projesi kapsamında gerçekleştirilen sözlü tarih görüşmelerinde mekana dair birçok tanıklık kayda geçirilmiştir. Binanın siyasi şube olarak faaliyeti sona erdikten sonra insan hakları savunucuları mekanın bir utanç müzesi olarak değerlendirilmesi yönünde taleplerde bulundular.

Vatan Caddesi'ndeki Emniyet Müdürlüğü'nün hizmete girmesi ve Terörle Mücadele biriminin de orada faaliyet yürütmesiyle Gayrettepe Siyasi Şube işlevini yitirdi. 2024 yılının Nisan ayına kadar İstanbul Emniyet Müdürlüğü Trafik Tescil Şube Müdürlüğü olarak kullanıldı.

Bina insan hakları örgütlerinin yıkılmaması, utanç müzesi yapılması yönündeki taleplerine rağmen Nisan 2024'te yıkıldı.⁵

Gayrettepe Emniyet Müdürlüğü / 1. Şube yıkım sonrası görüntüleri, 2024. Tarihsel Adalet için Bellek Müzesi Görsel Arşivi.

⁵ <https://bellekmuzesi.org/sozlutarih>

Gayrettepe Emniyet Müdürlüğü / 1. Şube

Boğaziçi Kampüsü

Boğaziçi Üniversitesi'nin kökleri 1863'te iki Amerikalı entelektüel ve hayırsever tarafından kurulmuş olan Robert Kolej'e uzanır. 1871'de inşa edilen Rumeli Hisarüstü kampüsü geçmişten bugüne öğrenci hareketinin canlı mekanlarından biri olmuştur. 1960'lı yıllarda Robert Kolej Öğrenci Birliği 68 hareketinin dinamik öznelerinden biridir. Anti-emperyalizmin yükselişte olduğu bu dönemde diğer özel okullar gibi Kolej'in de devletleştirilmesi ve ABD'lilerin yönetiminden kurtulması için devrimci öğrenciler yoğun eylemler gerçekleştirirler. 1971'de bir yasal düzenleme ile Kolej, Boğaziçi Üniversitesi'ne dönüşür.

90'lı yıllarda Boğaziçi Üniversitesi Kampüsü öğrenci hareketi içinde yer alanlar tarafından görece bir özgürlük ortamı olarak deneyimlenir. Çok sayıda kurumsallaşmış kulüp faaliyeti, kültürel ve akademik etkinliklerin yanı sıra pek çok sol siyasi grubun da çalışmalarını sürdürdüğü bir mekandır. Aralık 1990'da öğrenci derneklerinin yeniden toparlanması ve bir çatı altında birleşmesi için yapılan kurultay, Güney Kampüsünde Albert Long Hall Binası'nda toplanır.

Üniversitelilerin zam protestosu

Istanbul Haber Servisi - İstanbul'daki üniversitelerde okuyan öğrencilerden bir grup, dün Boğaziçi Üniversitesi'nde toplanarak paralı eğitimi protesto ettiler.

Bundan sonra üniversite öğrencileri olarak suskun kalmayacaklarını söyleyen öğrenciler, harçların gelişigüzel ve keyfi olarak zamlanmasına karşı herkesi eylem yapmaya çağırdılar. İETT biletlerine yapılan zamlara da karşı çıktıklarını belirten öğrenciler, "Adil düzeni getireceğiz" diyenleri de sahtekârlıkla suçladılar. Kuzey Irak'a yapılan operasyonun maliyetinin, özelleştirmeden elde edilecek gelirden fazla olduğuna dikkat çeken öğrenciler, operasyonda harcanan paranın kendi ceplerinden çıktığını söylediler. En kısa sürede operasyonun sona ermesi ve barışın sağlanmasını isteyen öğrenciler, "Yeni 5 Nisanlar değil, barış istiyoruz" diye konuştular. "Tansu Amerika'ya", "Tansu'nun kabrını sermaye çeksin", "İETT zammı geri alınsın", "Paralı eğitime hayır" sloganları atan öğrenciler, olaysız şekilde dağıldılar. (Fotoğraflar: KEREM ILGAZ)

Boğaziçi Direnişi,
8 Ocak 2024, Medyascope.

Kampüsteki "Orta kantin" sol görüşlü öğrencilerin başlıca uğrak ve tartışma mekanı olarak hafızalarda yer etmiştir.

9 Mart 1992'de Zonguldak-Kozlu'da 400 işçinin ölümüyle sonuçlanan maden kazasını protesto etmek için Genç Komünarlar çevresi (günümüz Alinteri çevresi) Rektörlük Binası'nı işgal ederler. Üç gün süren işgal polis müdahalesiyle ve 27 işgalcinin tutuklanması ile son bulur.

1994-95'te yemekhanenin özelleştirmesine karşı boykot gerçekleştirilir. Bu süreçte ortaya çıkan dinamik, Boğaziçi Sol Platform'u oluşturur ve Koordinasyon'un kurucuları arasında yer alır. Koordinasyon'un etkili olduğu okullardan olmasının yanı sıra Boğaziçi Kampüsü politik entelektüel etkinliklerin de en yoğun gerçekleştiği bir mekan olma özelliği gösterir. Öte yandan kampüsün kültürel zenginliği Kardeş Türküler'i de bünyesinden çıkartan Boğaziçi Gösteri Sanatları Topluluğu gibi oluşumlarda görüldüğü gibi dikkat çekici düzeydedir.

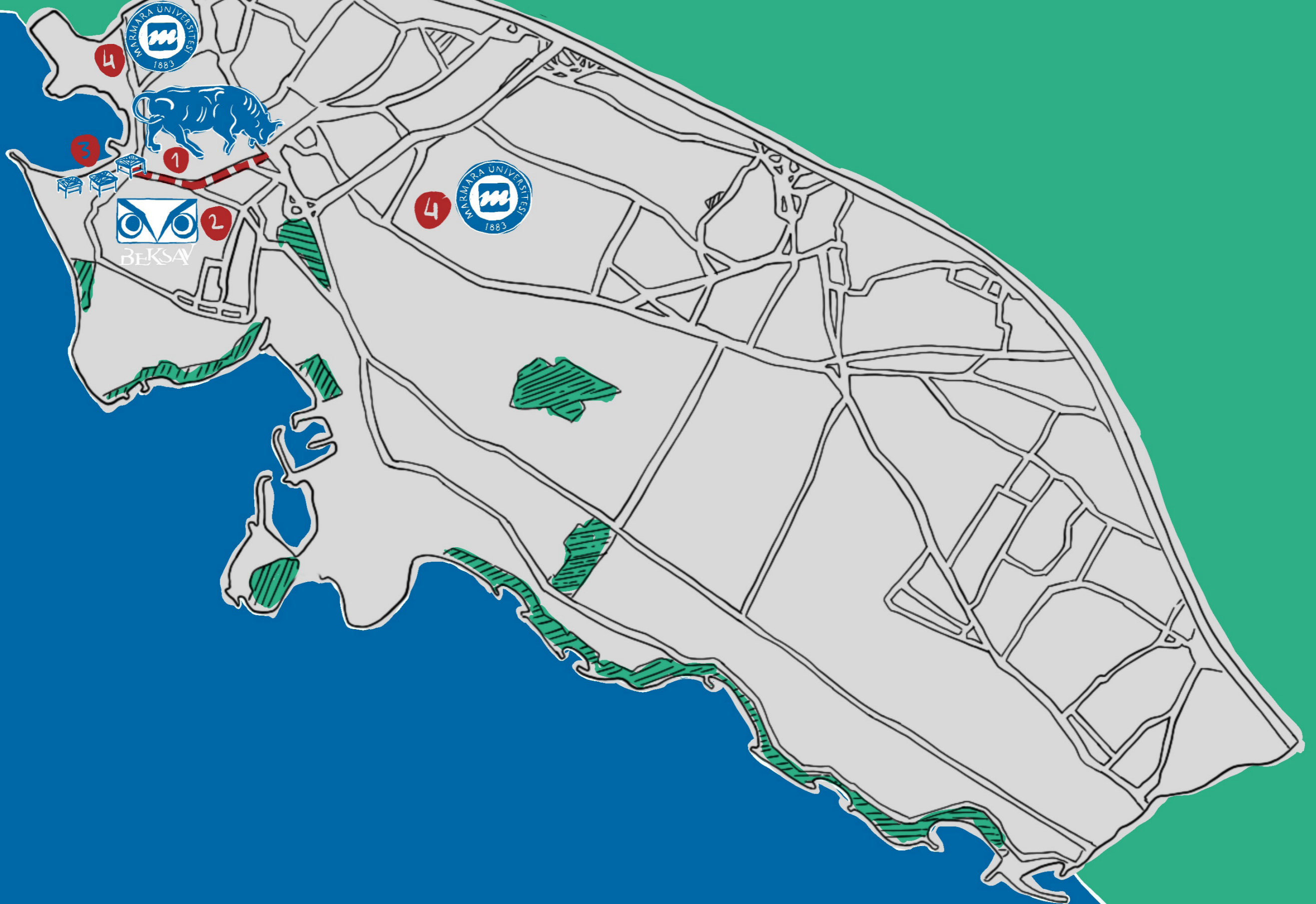
Günümüzde üniversiteye zorla atanan kayyum rektör ve uygulamaları karşısında aylardır devam eden direniş⁶ Boğaziçi Kampüsünde yıllar içinde oluşmuş demokratik birikimin gözcü bir ürünü niteliğindedir.

Liste:
Özgürlük ve Dayanışma Partisi - Beşiktaş
Bel-Taş

⁶ <https://vimeo.com/503395619> (Video: Can Candan)

Kadıköy ve Çevresi

- 1- Söğütlüçeşme Kadıköy Belediyesi - Boğa, Altıyol, İskele hattı
- 2- BEKSAV
- 3- Kadıköy Hasırlar
- 4- Marmara Üniversitesi Göztepe ve Haydarpaşa Kampüsleri

Kadıköy ve Çevresi

Söğütlüçeşme Kadıköy Belediyesi - Boğa, Altıyol, İskele hattı

Kadıköy 1990'lı yılların ortalarından itibaren toplumsal muhalefetin eylem alanlarından biri haline gelmeye başlar. Daha önceleri Şişli, Çağlayan bölgesinde gerçekleşen 1 Mayıs mitingi ilk kez 1995'te Kadıköy'e taşınır. Kentin merkezi bir noktasında daha görünür olmak, kitlelerle buluşmak hedeflenmektedir. Bu yıllarda aynı zamanda toplumsal muhalefet bir yükseliş dalgası yaşamaktadır. 1995'te Gazi Katliamı sonrası gerçekleşen kitlesel yürüyüşlerden biri de Kadıköy'de olur. Olağanüstü kitlesellikteki 1996 1 Mayıs Mitingi ise yürüyüş başladığında göstericilere açılan ateş ve ardından gelen polis saldırısı ile çıkan çatışmalarla kana bulanır ve 3 işçinin yaşamını yitirdiği bir katliama dönüşür.

26 Mart 1996 tarihinde Öğrenci Koordinasyonu'nun harç zammına ve eğitimin özelleştirilmesine karşı Kadıköy Belediyesi önünden İskele'ye düzenlediği yürüyüşe yaklaşık 2 bin üniversite ve lise öğrencisi katılır. Koordinasyon'un en kitlesel ve coşkulu eylemlerinden biri olan bu yürüyüşte açılan "dış güçler" pankartı o sıralarda ana akım medyada yükselen öğrenci hareketini karalamak için atılan başlıklara bir nazire niteliğindedir ve mizah içeren şenlikli muhalefet örneği olarak hafızalara kazınır.⁷

1 Mayıs 1995.
Fahrettin Erdoğan Arşivi

⁷ <https://twitter.com/GunlukArsiv/status/1110531621424455680>

Kadıköy, Altıyol, 2024.
Video - Fotoğraf: Çağrı İşbilir

Kadıköy, Altıyol, 2024.
Video - Fotoğraf: Çağrı İşbilir

BEKSAV

Atılım çevresinin Kadıköy çarşısı içinde yer alan kültür merkezidir. 1995 yılında kurulur. Film gösterimleri, kültür sanat etkinliklerinin yanı sıra devrimci öğrencilerin toplantı mekanlarından biri olur.

BEKSAV, sosyalist bir perspektifle “toplum için sanat, insanlık için bilim, özgürlük için politika” sloganı etrafında faaliyet yürütmüştür. Başta müzik, tiyatro, sinema, edebiyat olmak üzere sanatın değişik alanlarında ürünler veren Vakıf ayrıca, enstrüman, dans, fotoğraf, resim gibi pek çok alanda kurslar açmıştır.

2006 yılında Kadıköy’de başka bir binaya taşınan BEKSAV, 2010’da kısa bir süre faaliyetlerini Ankara’da sürdürür. Bir süredir kapalı kalan Vakıf, faaliyetlerine kaldığı yerden ve yine Kadıköy’de devam ediyor.

BEKSAV, 2024.
Video - Fotoğraf: Çağrı İşbilir

BEKSAV’ın kurulduğu Kirtasiyeci Sokak,
2024. Video - Fotoğraf: Çağrı İşbilir

Kadıköy Hasırlar

1990’lı yıllarda Kadıköy giderek toplumsal muhalefetin yoğunlaştığı semtlerden biri olma sürecine girer. Semtteki mekanlardan bazıları dönüşerek sol kitlenin sosyalleşme mekanlarına dönüşürler. Bunlardan biri de Kadıköy Hasırlar olarak anılan yerdir. Kadıköy’de Beşiktaş İskelesi yanında ilk önce akvaryumcu olarak yapılan camekanlı dükkan dizisi zamanla etraflarında hasır tabureler dolu çay evlerine dönüşür ve solcuların uğrak yeri olur. Sol protest müziklerin çaldığı, devrimcilerin birbirleriyle buluştuğu, çay içtiği ve vakit geçirdiği, giderek daha geniş alana yayılan hasır taburelerle hemen iskelenin yakınında muhalif bir alan oluşur. 2005’te dükkanların belediye tarafından yıkılmasıyla Kadıköy Hasırlar yalnızca dönemin tanıklarının belleğinde bir mekan olarak kalır.

Kadıköy iskele meydanı, 2023.
Video - Fotoğraf: Çağrı İşbilir

Marmara Üniversitesi Göztepe ve Haydarpaşa Kampüsleri

Marmara Üniversitesi'nin kökleri 1883 yılında kurulan Hamidiye Ticaret Mektebi'ne dayanır. Cumhuriyet döneminde Yüksek İktisat ve Ticaret Mektebi'ne dönüşen okul 1959 yılında İstanbul İktisadi ve Ticari İlimler Akademisi (İİTİA) adını almıştır. İstanbul İktisadi ve Ticari İlimler Akademisi 1982'de YÖK'ün kuruluşu ile birlikte Marmara Üniversitesi'ne dönüştürülmüştür. Farklı yüksek okulların bünyesinde birleştirildiği üniversite 1987 yılından itibaren Göztepe Kampüsü'nde faaliyet yürütür.

Marmara Üniversitesi Göztepe Kampüsü kurulduğu günlerden itibaren hem öğretim kadrosu hem de öğrencileri arasında milliyetçi-muhafazakar bir doku baskın olmuştur. Okul çevresinde kurulu Ülkü Ocakları'nda örgütlenen saldırganlar tarafından devrimci ve demokrat öğrencilere hatta sık sık oruç tutmayanlara yönelik saldırı haberleri kampüsün rutini haline gelmiştir.

Marmara Üniversitesi'nin hem Göztepe Kampüsü hem de Haydarpaşa, Nişantaşı vb. İstanbul'un farklı semtlerinde yayılmış kampüslerinde herşeye rağmen güçlü bir anti-faşist öğrenci hareketi varolmuştur. Bir yandan okul yönetiminin bir diğer yandan da ülkücü ve siyasal islamcı saldırılarına karşı direnç gösterirken bir yandan da özerk-demokratik üniversite, parasız eğitim mücadelesi sürdürülmüştür.

Liste:

- Özgürlük ve Dayanışma Partisi - Kadıköy
- Emek Partisi - Kadıköy
- Cumhuriyet Halk Partisi - Kadıköy
- Sosyal Demokrat Halkçı Parti - Kadıköy
- Moda Çay Bahçesi
- Güğüm Türkü Bar
- Livane Kahvehane
- Reks Sineması
- Moda Sineması

SolHafıza @GunlukArsiv · 22 Şub 2016
22Şub1995:
Marmara Ün.**Göztepe** Kampüsü'nde ülkücülerden satırlı, bıçaklı, sopalı "oruç tutmama" saldırısı: 8 yaralı

Marmara Üniversitesi Göztepe Kampüsü'ne gelen ve ülkücü oldukları belirtilen 30 kişilik bir grup, oruç tutmadıkları gerekçeyle öğrencilere satır, bıçak ve sopalarla saldırdılar. Olayda 8 kişi yaralandı.

SolHafıza @GunlukArsiv · 18 Ara 2019
18 Aralık 2000:
Marmara Üniversitesi öğrencileri, **Göztepe** Kampüsü'nde bıçaklı, satırlı saldırılar düzenleyen ülkücüler hakkında Kadıköy Adliyesi'nde "baretili suç duyurusu" yaptı.

Faşist saldırılara 'baretili' suç duyurusu
Marmara Üniversitesi öğrencileri, geçen hafta Göztepe Kampüsü'nde bıçaklı, satırlı saldırı düzenleyen ülkücü öğrenciler hakkında Kadıköy Adliyesi'nde "baretili" suç duyurusunda bulundu. Başarısız işareti taşıyan öğrencilerin kitlesel bir şekilde bağışıklama tıkan öğrenciler, Azeri'de "Faşistler geliyor, hareketinize davet ediyoruz", yankı dönüştürüyorlar. Öğrenciler, suç duyurusunda bulunduğundan sonra sesizce dağıldılar. (Fotoğraf: SİBEL KIZILŞIK)

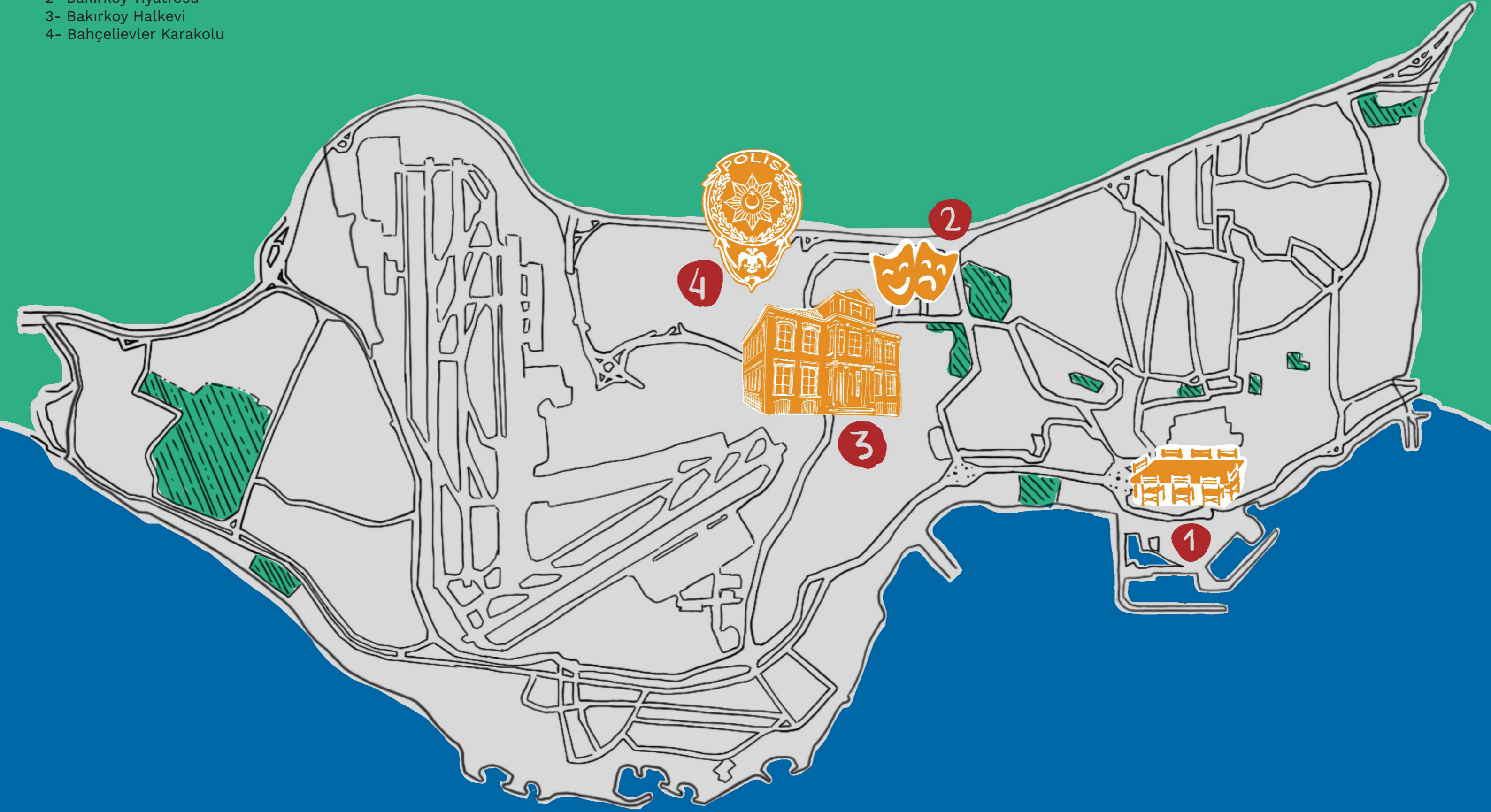
Marmara Üniversitesi, eski Haydarpaşa Kampüsü Binası, 2024.
Video - Fotoğraf: Çağrı İşbilir

Marmara Üniversitesi Göztepe Kampüsü.
Marmara Üniversitesi websitesi.

Bakırköy evresi

- 1- Bakırköy TCDD Lokali
- 2- Bakırköy Tiyatrosu
- 3- Bakırkoy Halkevi
- 4- Bahçelievler Karakolu

Kaynakça

Begüm Savun, 1980 - 2000 dönemi Türkiye Öğrenci Hareketleri: Öğrenci Dernekleri ve Öğrenci Koordinasyonu Deneyimleri, Yüksek Lisans Tezi, Mimar Sinan Üniversitesi, 2014.

Ertuğrul Bilir, 14-15 Nisan 1987: Bak İşte Yan Yana Onlar

Hakan Koçak, "Karşıt Bir Kamusal Alan Olarak 80'ler Öğrenci Hareketi", Kamusal Alan (Edit: Meral Özbek) içinde, Hil Yayınları, 2004.

Hakan Sürmen, Kendi Bıraktığımız İzlerde Yürümek

Nabi Kırman, Kayıp Halka 87'liler (I): Bir Tahrifata Yanıt
Nabi Kırman, Kayıp Halka 87'liler (II): Yükseliş ve Düşüş
Nabi Kırman, Kayıp Halka 87'liler (III): Devrimsiz Devrimcilik

Nezih Kazankaya, Yarın ve Yarıncılar

Orhan Bilikvar, 80 Sonrası; Marjinallik - Kitlecilik Salınımı

Hakan Sürmen, Kendi bıraktığımız izlerde yürümek -

R. Öner Özkan, 12 Eylül Sonrasında SBF'de Öğrenci Derneği Deneyimi ve Nisan '87 Eylemleri'

Tülin Kurtarıcı, "Öğrencilik, Kimlik ve Kamusal Alan", Kamusal Alan (Edit: Meral Özbek) içinde, Hil Yayınları, 2004.

https://www.academia.edu/49038054/Yar%C4%B1n_ve_Yar%C4%B1nc%C4%B1lar

<https://sendika.org/2020/07/kendi-biraktigimiz-izlerde-yurumek-591756>

<https://sendika.org/2020/08/bak-iste-yan-yan-a-onlar-ii-ogrenci-dernekleri-donemi-uzerine-594470>

<https://iletisim.com.tr/kitap/ne-gecmis-tukendi-ne-yarinlar/10165>

<https://iletisim.com.tr/kitap/suleymaniy-e-gunlukleri/10233>

<https://sendika.org/2020/07/1980-sonrasi-ogrenci-dernekleri-ve-yarin-dergisi-592230>

www.BellekMekanlari.org

RIT Research Institute on Turkey **RIT** University of The Commons

Türkiye Araştırmaları Enstitüsü Müşterekler Üniversitesi
2024

info@riturkey.org - www.RITurkey.org - www.unicommons.org

 @RITurkey / @researchinstituteonturkey / @ResearchInstituteOnTurkey